

Budapesti Corvinus Egyetem
Társadalomtudományi Kar
Nemzetközi tanulmányok

Országos Tudományos Diákköri
Dolgozat

**A reformok és hátterük – Szlovákia a
Dzurinda-kormányok időszakában**

Készítette: Puzder Filip
Konzulens: Dr. Bradean-Ebinger Nelu
2012

Bevezetés	3
1 Problémadefiníálás és módszertan.....	5
1.1 Kutatási probléma definíálása.....	5
1.2 Szakirodalom ismertetése	6
2 Az 1998-2002-es ciklus – a „kényszerkoalíció” időszaka	7
2.1 A választások és kormányalakítás	7
2.2 A „mečiar örökség”	11
2.3 Az első közvetlenül megválasztott elnök	12
2.3.1 A megfelelő jelölt, avagy a kisebbik rossz	12
2.3.2 Koalíciós elnök?	13
2.3.3 Az elnök „beszéde”	14
2.4 Az alkotmány reformja.....	15
2.5 A „csomag”	17
2.6 A közigazgatási reform és a Komáromi megye bukása	18
2.6.1 A reform szükségessége	18
2.6.2 „12+12” kontra „8+8”	19
2.6.3 Célok és érdekek	20
2.7 A kisebbségi helyzet javulása/javítása	21
2.7.1 Oktatásügy	21
2.7.2 Nemzetiségi nyelvhasználatról szóló törvény.....	22
2.8 Külpolitika – siker és érdem	23
2.8.1 A gesztus, mint a diplomácia eszköze.....	23
2.8.2 Cél az integráció.....	23
2.8.3 Átalakuló szomszédságpolitika.....	24
2.9 Viharos pártrendszer	26
2.9.1 Quo vadis SDK?.....	26
2.9.2 Hitelét veszített baloldal	28
2.9.3 Ki az igazi?	30
2.9.4 Az „új” liberálisok.....	30
2.10 Újabb sorsdöntő választások	31
2.10.1 A főpróba	31
2.10.2 A piramisjáték-botrány	32
2.10.3 Ki kit szeret?	33
2.10.4 HZD – avagy a Mečiar nélküli HZDS.....	34
3 A 2002-2006-os ciklus – a reformok kormánya.....	36
3.1 Meglepő eredmény.....	36
3.2 Külpolitika – a gyümölcs beérik.....	38
3.3 Az egészségügyi reform	40
3.3.1 Az egészségügy helyzete 2002-ig	40
3.3.2 Stabilizációs lépések.....	41
3.3.3 A reformcsomag	42

3.4	Az adóreform.....	45
3.5	A Selye János Egyetem.....	46
3.6	Egyszer fenn, másszor lenn.....	47
3.7	Fogyatkozó többség.....	49
3.7.1	Repedező ANO.....	49
3.7.2	A „csoport”.....	49
3.7.3	A tizenegy „független”.....	51
3.7.4	Rusko bukása.....	52
3.7.5	A koalíció „lelkiismerete”.....	53
	Befejezés.....	55
	Irodalomjegyzék.....	57
	Mellékletek.....	65

Bevezetés

1998-ban a közép-európai, közülük elsősorban a visegrádi országok egyenes úton voltak a NATO-ba és az Európai Unióba. A rendszerváltás után nyolc évvel már többségében szabad, érett demokráciáknak tartották őket. Közülük akkoriban mindezt csak egy országról nem lehetett elmondani, mégpedig Szlovákiáról. Ez az ország Csehszlovákia szétválása után más úton indult el, és letért a régióban kijelölt közös útról. Ez a rendszerváltás utáni legmeghatározóbb politikusnak, Vladimír Mečiarnak és az általa vezetett kormányoknak, elsősorban a harmadiknak volt köszönhető. A felelőtlen, agresszív és diktatórikus elemeket sem mellőző kormányzás Szlovákiát a gazdasági csőd szélére, alkotmányos válságba és külpolitikai elszigeteltségbe vezette.

Ezen fejlemények után az 1998-ban megrendezett választásokat többen sorsdöntőnek, valamilyen második rendszerváltásnak nevezték. Kétségtől a szavazást nagy figyelem övezte belföldön és külföldön egyaránt. A választások után olyan pártok koalíciója került hatalomra, amely elkötelezte magát az ország problémáinak megoldása mellett. Ez nem csupán gazdasági reformokat jelentett, hanem közjogi változtatásokat is. Szükség volt az alkotmányba belefoglalni a hatalmi ágak szétválasztását, megerősíteni az egyes intézményeket és az emberi jogok helyzetét is. Ezen kívül rendbe kellett tenni a kisebbségek státusát is, ugyanis ezen a téren is számos ellenséges lépés történt. Végül, de nem utolsó sorban elengedhetetlen volt a külföldön igencsak megtépázott renomé rendbetétele. Az 1998 őszen hatalomra kerülő úgynevezett „kényszerkoalíció” mozgástere korlátozott volt, így a vele szembeni elvárásoknak csak részben tudott eleget tenni.

Az elmaradt lépéseket a következő, 2002-ben hatalomra kerülő kormány tette meg. Bár összetételében csak részben különbözött elődjétől, a reformok terén sokkal bátrabb és elszántabb volt. Az általa bevezetett változtatások a gazdaság szinte valamennyi területét érintették. Ennek köszönhetően érdemelte ki ez a kabinet a „reformok kormánya” elnevezést. Bár a közvélemény nem fogadta mindig kitörő lelkesedéssel a bejelentett lépéseket, és azok gyakran nem a tisztességes „játékszabályok” keretében születtek, utólag elmondható, hogy az ország javát szolgálták.

A 2006-os választások után a reformfolyamat egy időre megakadt. Bár a tárgyalások során még megvolt az esélye annak, hogy egy hasonló összetételű, kontinuitást képviselő kormány kerüljön hatalomra, végül nem sikerült. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy az említett időszak mindenképpen kiemelt figyelmet érdemel, hisz ezen szűk nyolc év alatt sikerült egy közép-európai sereghajtóból bezzeg-országot faragni.

1 Problémadefiniálás és módszertan

1.1 Kutatási probléma definiálása

Dolgozatomban szeretném bemutatni Szlovákia történelmének azon szakaszát, amelyet a Mikuláš Dzurinda vezette kormányok fémjeleztek. Írásomat 1998-tól kezdem, mivel ebben az évben lezajlott választások után került hatalomra az említett személy által vezetett kabinet. Az 1998 előtti időszakra csak néhány visszaütést teszek, mivel ezek elengedhetetlenek a később megtett lépések tartalmának, jellegének és a hátterének bemutatásához.

Dolgozatomat alapvetően két nagy egységre osztom, mind a kettő egy-egy választási ciklust ölel fel. Előbbi az 1998 és 2002 közti időszakot, utóbbi a 2002 és 2006 köztit. Ezen belül sorra veszem a politikai folyamatokat, programokat és intézménybeli változásokat is. Célom a tárgyalt időszakban végbemenő reformok és azok gazdasági, politikai hátterének bemutatása. Az időszak ismertetésénél elengedhetetlennek tartom az időközben végbemenő pártrendszerbeli változások ismertetését is.

Az első Dzurinda-kormány célja az ország rendbetétele volt közjogi, külpolitikai és gazdasági téren. A kormány mozgásterét jelentősen korlátozta sokszínűsége. A választások után megkötött „kényszerkoalíció” több területen elmaradt az általa kitűzött céloktól és az eléje támasztott elvárásoktól. Ezen időszak tárgyalásában fontosnak tartom kiemelni a végbemenő alkotmánymódosítást, amely Szlovákiából a gyakorlatban is demokráciát csinált. Emellett elengedhetetlen, hogy rávilágítsak a kisebbségpolitika új jellegére is. Ezen két terület reformja rendkívüli figyelemnek örvendett nem csak otthon, hanem külföldön is. A korábbi kormány pont a homályos szabályok negligálása, kijátszása és megsértése miatt sodorta Szlovákiát a nemzetközi elszigetelődés felé. Ezekhez kapcsolódik a közigazgatási rendszer megváltoztatása is. Ezen kívül fontosnak tartom a megörökölt a gazdasági helyzet rendbetételére tett kísérletek bemutatását is. Végül rátérek a kormány legnagyobb érdemére, a külpolitikai sikerekre. A fejezetet a pártrendszer átalakulásával zárom, ami a politikai folyamatok során elvezet a következő választásokhoz.

A második választási ciklus a reformok időszakaként híresült el. Így annak bemutatása során kiragadok néhány reformot, amelyek véleményem szerint a leginkább figyelemreméltóak. Ezek közül természetesen nem hiányozhat az adórendszer reformja, amely a legnagyobb elismerést keltette a kormány számára. A másik ilyen az egészségügyi reform, ami abban volt érdekes, hogy egy a működésképtelenség határán mozgó rendszert

hogyan volt képes teljesen átszabni. Ezen kívül megemlítem a kisebbségpolitika következő nagy vívmányát, a Selye János Egyetem megalapítását. Ezen korszak mellett sem haladhatok el anélkül, hogy ne írjak a külpolitikáról, amely során a korábbi ciklus munkája beérett. Végül itt is rátérek a politika procedurális bemutatására a tárgyalt időszakban.

1.2 Szakirodalom ismertetése

Mivel az általam feldolgozott időszak még a közelmúltban történt, a szakirodalom kiválasztáskor elsősorban a Szlovákiában megjelenő nyomtatott (Leško, 2007) és elektronikus (Pisárová, 2003) sajtó anyagaira szorítkoztam. Ebbe beleértem a napi- és hetilapok hírközlési és publicisztikai cikkeit egyaránt. Ez a módszer elsősorban az események kronologikus rendszerezéséhez és a napi történések leírásához szolgált segítségül. Ezen kívül természetesen figyelembe vettem a releváns szlovák kutatóintézetek által kiadott évkönyveket (Kollár – Mesežnikov, 2000). Az egyes reformok bemutatásánál maguknak a kidolgozóknak a terveit, a változtatásokról szóló elképzeléseit dolgoztam fel (Pažitný – Zajac, 2004). Fontos volt számomra figyelembe venni a Szlovákiában élő külföldiek véleményét, hogy az ő szempontjukból is megvizsgálhassam az eseményeket (Nicholson, 2002). Továbbá, feldolgoztam a Szlovákiából nézve külföldi, elsősorban magyarországi forrásokat is. (Hamberger, 2001). Ezt azért tartottam különösen fontosnak, mert a két ország kapcsolata különös figyelmet is érdemel. Az egyes választások feldolgozásánál segítségemre voltak egyrészt maguk a statisztikai adatok (ŠÚ, 2002), valamint az ezeket feldolgozó elemzések is (Krejčí, 2006).

2 Az 1998-2002-es ciklus – a „kényszerkoalíció” időszaka

2.1 A választások és kormányalakítás

Az 1998-as választásokat Szlovákiában nagy figyelem övezte. Sokan változást vártak tőle, egyes újságírók egy második rendszerváltás jelentőségével is aposztrofálták. 1998-ban Szlovákia külpolitikailag elszigeteltebb ország volt, mint a szomszédos államok. A Freedom House az 1997-es megíúsított népszavazás után a korlátozottan szabad országok körébe sorolta, valamint kimaradt az első NATO-bővítési körből és nem került bele az Európai Unió tagjelölt országainak úgynevezett luxemburgi csoportjába sem.

A helyzet nem csak külpolitikai, hanem belpolitikai szempontból, főleg gazdasági vonalon volt nehéz. 1998 augusztusában a Szlovák Nemzeti Bank bejelentette, hogy elfogytak a tartalékai, és tovább nem képes beleavatkozni a szlovák korona árfolyamába. (Deván, 1998)

A helyzetet látva az akkori ellenzék egyes pártjai megpróbálták összefogni, és egy közös koalícióban indulni a választásokon, így megelőzni a Mečiar vezette HZDS-t, valamint leváltani a kormányt. Három jobboldali (KDH, DÚ, DS), egy szociáldemokrata (SDSS), és egy zöld párt (SZ) létrehozták a Szlovák Demokratikus Koalíciót (SDK) élén Mikuláš Dzurindával. Ezen kívül alakult még egy pártszövetség; a választások előtt nem sokkal módosított választási törvény megnehezítette a pártkoalíciók szereplését a választásokon, így az addigi három magyar párt (MKDH, Együttélés, MOS) egy párttá alakult, megalapítva a Magyar Koalíció Pártját (MKP).

1998. szeptember 25-én és 26-án lezajlottak a választások. A választásokat várakozások szerint a HZDS és az SDK versenye jellemezte. A győztes párt végül a HZDS lett, megszerezve a szavazatok 27%-át, és így a 150 parlamenti mandátumból 43-at. Második az SDK lett a szavazatok 26,33%-ával, ami 42 képviselői helyet jelentett. A parlament harmadik legnagyobb ereje a Demokratikus Baloldal Pártja (SDL) lett, 23 mandátummal. Versengés folyt a negyedik, illetve ötödik helyért az MKP és a Szlovák Nemzeti Párt (SNS) között. Végül az MKP 15, míg az SNS 14 mandátumot kapott. Nagy meglepetésre az utolsó bejutó a Polgári Egyetértés Pártja (SOP) lett 13 képviselővel. (Krivý, 1999) Ez azért okozott meglepetést, mert a közvélemény-kutatások a pártot 1998-as tavaszi megalakulása óta rendre a harmadik helyre sorolták, 16%-os eredménnyel; ehhez képest ennek csak a felét kapták meg.

Az eredmények alapján az addigi kormányerők (HZDS és SNS) kisebbségbe kerültek. A koalíció harmadik pártja, Szlovákia Munkásainak Szövetsége (ZRS), 1,3%-kal a parlamenten kívül maradt. Az addigi ellenzék megszerezte a többséget, sőt, a maga 93 mandátumával megvolt az Alkotmány módosításához szükséges minősített (3/5-ös) többsége is.

A helyzet viszont közel sem volt ennyire egyértelmű. Közjogilag egy érdekes szituáció állt elő, ugyanis Szlovákiának ekkoriban nem volt köztársasági elnöke.¹ Így a kormányalakítási tárgyalások megkezdésének joga a választások győztes pártjára, azaz a HZDS-re esett. Mečiarnak és pártjának három hét állt rendelkezésére, hogy egy többséggel rendelkező koalíciót állítson össze. A tárgyalásokat hivatalosan a HZDS kezdte meg, amely fokozatosan meghívta az összes parlamenti pártot. Az SDK és az MKP ezt azonnal visszautasították, az SDL és az SOP kezdetben nem, de hamarosan kizárták, egyedül az SNS fogadta el feltételek nélkül. Valószínűsíteni lehetett, hogy a HZDS nem lesz képes kormányt alakítani. Ezzel párhuzamosan Dzurinda is tárgyalóasztalhoz hívta az addigi ellenzék képviselőit. Az SDK elnöke már az elején bejelentette, hogy kívánsága szerint az új kormányba bevonná mind a négy pártot, ezt viszont többen több oldalról kritizálták. (Dzurinda, 2002) Az egyik fő kritika a megszületendő kormány „sokszínűsége” volt. Míg az SDK és az MKP többnyire jobboldali programot képviseltek, a másik két párt nem. Az SDL a Szlovákia Kommunista Pártjának (KSS) utódpartja volt. Akkoriban programjában közelebb állt elődjéhez, mint a nyugat-európai szociáldemokrata pártokhoz. Az SOP programjában egy balliberális pártra hasonlított, ám esetében nem a program, hanem a pártot alkotó személyek adtak okot kétségekre. Az SOP-t Rudolf Schuster, Kassa akkori főpolgármestere hozta létre, egy tető alá hívva az akkori pártok széles spektrumából kivált vagy kizárt politikusokat. Ha a kapott mandátumok arányát nézzük, akkor többségben voltak a jobboldali pártok, viszont ez korántsem jelentett biztosítékot a stabil kormányzásra. (Leško, 2007l) Ezt a négy pártot az egyetértésre az vezette, hogy az addigi miniszterelnököt, Mečiart zárják ki a hatalomból. Ehhez elegendő lett volna az SDK és az SDL mellett csupán egy párt felvétele. A legnagyobb igény a hárompárti koalícióra az SDL részéről jött, személy szerint a párt akkori elsőszámú alelnökétől², Robert Ficótól. Ő azon a nézeten volt, hogy egy hárompárti koalíció sokkal stabilabb lenne, a másik indok az volt, hogy az MKP akkoriban kiemelten fontosnak tartotta a

¹ Michal Kováč öt éves mandátuma 1998. március 2-án lejárt. Az akkori parlament nem volt képes megválasztani az utódját, ugyanis egyik alkalommal sem kapta meg egyik jelölt sem a szükséges 90 szavazatot. Így az Alkotmány értelmében az államfői jogkörök megosztva átszálltak a miniszterelnökre és a parlament elnökére.

² A szlovák pártrendszerben korábban fontos szerepet játszott az úgynevezett 1. számú alelnöki pozíció. Ez általában vagy a megválasztott elnök fő riválisa volt, vagy fő szövetségese a párton belül. Az első esetben a felállás a párt egységét sugallta, míg a másodikban a pártelnök hatalmi dominanciáját. Mindenesetre ez egy jelentős pozíciónak számított.

Beneš-dekrétumok és hatásaik revízióját. Bugár Béla, az MKP elnöke bejelentette, hogy amennyiben a magyar párt kimaradna a koalícióból, könnyörtelen ellenzéke lesz az új kormánynak. A kompromisszumot végül Mikuláš Dzurinda hozta meg. Az MKP lemondott a dekrétumok revíziójáról, és egy neki járó miniszteri székről az SDL javára. (Leško, 2007l)

A másik problémás párt a már említett SOP volt. Ők a tárgyalások során a koalíció feltételül szabták, hogy a parlament minél hamarabb módosítsa az Alkotmányt, és a köztársasági elnököt a nép válassza, továbbá a koalíció közös jelöltje a párt elnöke, Rudolf Schuster legyen. Személye több, főleg SDK-s (és azon belül KDH-s) politikusban keltett nemtetszést kommunista múltja miatt. Nem értettek egyet azzal, hogy az államfő újra egy olyan ember legyen, aki tagja, és magas rangú tisztségviselője volt Csehszlovákia Kommunista Pártjának. Végül a jobboldali politikusok elfogadták az SOP-t, mivel fontosabbnak tartották a közjogi reformok szempontjából fontos alkotmányos többséget, mint a személyi politikát. Cserébe Schuster pártja lemondott a jelentősebb tárcák vezetéséről.

A végső leosztásban a húsz kormányzati pozíciót a következőképpen osztották le: a miniszterelnök személyén kívül nyolc az SDK-t illette meg, hat minisztert az SDL jelölhetett, az MKP hármat, és az SOP kettőt. Akkoriban a szlovák kormányzati struktúrában a miniszterelnök személye körül négy miniszterelnök-helyettes volt, mindegyik egy-egy szakterületért felelős, oly módon, hogy összefogták az egyes szektorok minisztereinek a munkáját. Kivételt jelentett Csáky Pál (MKP) és Pavol Hamžík (SOP) pozíciója; előbbi a kisebbségi ügyekért volt felelős, utóbbi az európai integrációért. Az SDL jelöltje, Ľubomír Fogaš, a belügyekért felelős miniszterelnök-helyettes azt a kiemelt feladatot kapta, hogy koordinálja a kormány által beterjesztendő közjogi reformok előkészítését. A negyedik miniszterelnök-helyettesi pozíciót Ivan Mikloš (SDK, DS) kapta, aki a gazdasági ügyekért volt felelős. Igazán jelentős és konfliktusos pozícióban ő volt, ugyanis neki kellett közösen a pénzügyminiszter asszonnyal, Brigita Schmögnerovával (SDL) előkészítenie és végrehajtania a kormány gazdasági programját. (Remiaš, 1998)

A pozícióharc ezek után a pártokon belül zajlott, főleg az SDK és az SDL berkeiben. Mint korábban említettem, az SDK öt pártból alkotott szövetség volt. A választási törvény miatt muszáj volt önálló párttá alakulnia, háttérbe szorítva az „anyapártok” arculatát. Az eredeti egyezés szerint a megalakuló kormányban mind az öt alapító csoportnak jelen kellett lennie miniszteri szinten. Ez végül nem következett be, a két kisebb párt, az SDSS és az SZ nem kapott saját tárcát, csupán államtitkári rangban voltak jelen. Az SDL-en belül miniszteri

pozíciót követelt magának Fico is, arra hivatkozva, hogy ő a párt legnépszerűbb politikusa.³ Fico először az igazságügyi tárcát akarta vezetni, de végül maga a párt sem kapta meg azt. Majd kérte, hogy ő legyen a koalíció jelöltje a megüresedő legfőbb ügyészi pozícióra. Viszont az ennek feltételeit nem teljesítette fiatal kora miatt. Fico azt követelte, hogy emiatt módosítsák a vonatkozó törvényt, ezt viszont a pártja is elutasította. Erre Fico lemondott elsőszámú alelnöki pozíciójáról.

A parlament alakuló ülését az akkori Házelnök, Ivan Gašparovič (HZDS) hívta össze. Az ülésen megválasztották a parlament új elnökének az alakuló koalíció közös jelöltjét, Jozef Migašt (az SDL elnökét). Ő ezáltal átvette a köztársasági elnök azon jogköreit, amelyek a parlament elnökét illették meg. Akkor már nyilvánvaló volt, hogy Mečiar nem tud kormányt alakítani, és közeledett a három hetes határidő vége. A miniszterelnök a köztévéen sugározott saját műsorában⁴ könnyes szemmel jelentette be, hogy mint miniszterelnök, befejezte karrierjét, és búcsúzóul énekelt a választópolgároknak. Pár nappal később Migaš a parlamentben bejelentette, hogy a HZDS nem tudta a törvényes határidőn belül létrehozni a kormányalakításhoz szükséges többséget, így annak joga átszáll a választások második pártjára, az SDK-ra. 1998. október 30-án Mikuláš Dzurinda letette a miniszterelnöki esküt, és megalakult az első Dzurinda-kormány. A parlament 93 szavazattal elfogadta a kabinet programját. (Mesežnikov, 1999) A kormányon belül a húsz tagból az igazságügyi miniszter Ján Čarnogurský (SDK) a program ellen szavazott, ezzel szimbolikusan jelezve eredeti pártja (KDH) önállóságát. (Leško, 2007l)

Az új kormány megalakulása után nagyon jól tudta, hogy rengeteg teendője van. Külpolitikai szempontból fő célja az volt, hogy rendezze kapcsolatait a szomszédos országokkal, valamint a NATO-val és az Európai Unióval. A célok között szerepelt a részvétel az újraindult Visegrádi Együttműködésben, valamint bekerülés a transzatlanti integráció következő bővítési körébe. A külpolitikai célok teljesítéséhez elengedhetetlen volt a belpolitikai konszolidáció is. Ez jelentette az Alkotmány, a közigazgatási rendszer és a kisebbségpolitika reformját továbbá gazdasági lépéseket. Ezeknek a velejárója volt az úgynevezett „mečiar örökség” rendezése is.

A kormány munkáját megnehezítette az is, hogy maga a minisztériumok átadás-átvétele sem ment zökkenőmentesen. Az előző kormány egyetlen tagja sem vett részt a folyamatban,

³ A szlovák választásokon a választóknak lehetőségük van arra, hogy bekarikázzanak a párt listáján négy politikust, így adott esetben ezek a preferenciális szavazatok módosíthatják a listán a sorrendet. Az 1998-as választásokon az SDL listáján a legtöbb ilyen szavazatot Robert Fico kapta.

⁴ A harmadik Mečiar-kormány idején (1994-1998) a szlovák közszolgálati televízióban rendszeresítették a kormányfő saját műsorát „Hogyan tovább miniszterelnök úr?” (Ako ďalej pán predseda vlády?) címmel.

az új miniszterelnököt a Kormányhivatalban csak a HZDS egyik képviselője, Sergej Kozlík várta a következő megjegyzéssel: „Nem lesz könnyű dolguk.” A koalíció úgy döntött, hogy először teljes leltárt készítenek az egyes minisztériumokban az ország állapotáról. Az elkészült leltárakat később szerkesztett formában ki is adták „A Mečiar-kormány fekete könyve” (Čierna kniha Mečiarovej vlády) címmel. Később többen kritizálták ezt a lépést, mondván, helyett inkább el kellett volna kezdeni a kormányzást. A kormány ezt azzal magyarázta, hogy leltár nélkül nem tudtak volna nekikezdeni. (Leško, 2007g)

2.2 A „mečiar-i örökség”

A „mečiar-i örökség” alatt leginkább az 1994 és 1998 közötti ciklus utolsó hónapjaiban kiadott elnöki kegyelmek és azok következményei értendők.⁵ Mikuláš Dzurinda hivatali idejének első napjaiban döntött arról, hogy ezeket a kegyelmeket megszünteti. (Leško, 2007i) A hír hallatán Mečiar átadta képviselői mandátumát Ivan Lexa, a szlovák polgári titkosszolgálat (SIS) volt igazgatójának javára, aki eredetileg nem került be a HZDS listáján a parlamentbe. A parlament ezután napirendre vette Ivan Lexa és Gustáv Krajčí volt belügyminiszter⁶ mentelmi jogának felfüggesztését. Ezek után az ügyészség folytatta, illetve megkezdte a nyomozást ezen két személyhez kötődő bűncselekmények ügyében, majd kérte a parlamentet, hogy engedélyezze a két képviselő előzetes letartóztatásba vételét. A parlament ennek a kérésnek is helyt adott, és a két politikust letartóztatták. (Remiaš, 1999a)

Az ügyészség az őrizetbe vételt azzal indokolta, hogy az érintett személyek ne befolyásolják a tanúkat. Később, 1999 júliusában a védelem kérésére szabadon engedték Ivan Lexát és Gustáv Krajčit. Közben beadvány érkezett az Alkotmánybírósághoz annak kérdésében, vajon Dzurinda 1998-as döntése összhangban állt-e az Alkotmánnyal. 1999 decemberében az Alkotmánybíróság Első Szenátusa kimondta, hogy az elnöki kegyelmeket csupán alkotmány erejű törvénnyel lehet megváltoztatni vagy megszüntetni. Ehhez 90 szavazat kell a parlamentben. Így az ügyészség megszüntette a nyomozást Gustáv Krajčí ellen, valamint Ivan Lexa ügyében a főbb vádpontokban. (Buzinger, 1999)

⁵ Michal Kováč államfői mandátumának lejártá után az elnöki kegyelmek megadásának a joga a kormányfőt illette meg. Mečiar ezt kihasználva pár nappal később előzetes kegyelmet adott ifjabb Michal Kováč elrablásával és az 1997-es megghiúsított népszavazással kapcsolatban felmerülő nyomozásokra és vádemelésekre. Később, amikor felmerült ezen két amnesztia alkotmányellenessége, Mečiar ezeket további két elnöki kegyellel megerősítette. Ezzel a lépéssel gyakorlatilag saját magának adott kegyelmet.

⁶ 1997-ben Gustáv Krajčí belügyminiszterként utasította az Országos Népszavazási Bizottságot arra, hogy az eredetileg négy kérdéses népszavazás szavazólapjaira csupán három kérdést nyomtassanak ki. A negyedik kérdés az államfő közvetlen választására vonatkozott. A lakossági felháborodás miatt a részvétel 10%-os volt. Később az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a népszavazást megghiúsították.

Időközben Ivan Lexa elhagyta az országot, és ismeretlen helyen tartózkodott. Csak 2002 júliusában sikerült megtalálni a nemzetközi elfogatóparancs alapján a Dél-Afrikai Köztársaságban. Mivel a parlament azóta sem szüntette meg a mečiari kegyelmeket, a legfőbb ügyekben nem folytatódik a nyomozás, és bírósági ítélet csak kisebb ügyekben született.

2.3 Az első közvetlenül megválasztott elnök

2.3.1 A megfelelő jelölt, avagy a kisebbik rossz

A koalíciós megállapodás értelmében 1999. január 14-én a parlament módosította az Alkotmány elnökválasztásról szóló részét. A módosítás értelmében a köztársasági elnököt a későbbiekben nem a parlament, hanem a lakosság választja közvetlenül. A kormányzó pártok közös jelöltje az SOP elnöke és egyben Kassa főpolgármestere, Rudolf Schuster lett. (Beňo, 1999) A KDH és a DS politikusai újra felemelték hangjukat a közös jelölés ellen, hivatkozva Schuster pártállami múltjára.

Dzurinda nem volt hajlandó módosítani a jelöltön, mivel így veszélybe került volna a parlamenti többség. Továbbá félt, hogy a HZDS jelöltje Mečiar lesz, aki akkor még mindig magas népszerűségnek örvendett. A közvélemény-kutatások alapján a kormányzó pártok számára elfogadható jelöltek közül egyedül Rudolf Schuster rendelkezett olyan népszerűséggel, hogy megelőzze a HZDS elnökét.

Schuster jelöltsége értelmiségi körökben is több vitát váltott ki, több kormány-közelit értelmiségi inkább Magda Vášáryová (volt színésznő és bécsi nagykövet) jelöltségét támogatta. A kormány hivatalosan elzárkózott ettől. Esélyes jelöltként került szóba Michal Kováč is, de ő egyik pártot sem tudta a maga oldalára állítani. A parlamenti frakciók közül még az SNS állított saját jelöltet a pártelnök, Ján Slota személyében. Ezen kívül több civil jelölt is ringbe szállt az államfői posztért. A HZDS az utolsó pillanatra halasztotta hivatalos jelöltjének megnevezését, aki végül Mečiar lett. (Remiaš, 1999b)

Közeledve a választásokhoz, a köztvé által szervezett kerekasztal beszélgetésen (öt nappal a szavazás előtt) Michal Kováč bejelentette, hogy lemond a jelöltségről, és szavazóit Rudolf Schuster támogatására kéri. Ezt a lépést javasolta a többi olyan jelöltnek is, aki azt szerette volna, hogy Mečiar ne kerüljön vissza a hatalomba, mondván egyedül Schusternek van reális esélye megverni őt a választásokon.

1999. május 15-én lezajlott az elnökválasztások első fordulója. A szavazásból győztesen Rudolf Schuster került ki, megszerezve a szavazatok több, mint 47%-át. Mivel nem sikerült

megszereznie az abszolút többséget, a két héttel későbbi második fordulón a szavazás második helyezettjével, Vladimír Mečiarral (37%) mérkőzött meg. Csalódásnak számított Magda Vášáryová szereplése (6,6%), valamint Ján Slota 2,5%-os eredménye. (Krivý, 1999) Utóbbi esetben ezen kudarcnak komoly következményei voltak pártján belül.

Az elemzők a második fordulóban alacsony részvételtől féltek a két továbbjutó jelölt magas elutasíttósága miatt (Schuster és Mečiar egyszerre vezették a népszerűségi, és népszerűtlenségi listákat is). Dzurinda választóit arra kérte, hogy szavazzanak a kisebbik rosszra, és támogassák Schustert. A második fordulót május 29-én tartották, és Rudolf Schuster nyerte 15%-os előnnyel. (Krivý, 1999)

A koalíció részéről végül örömtelinek mondható eredmény született, hisz a második fordulóban sikerült megakadályozni Mečiar bárminemű visszatérését a hatalomba. Mint mondták, egy koalíciós jelölt lett a köztársasági elnök. Rudolf Schuster kezdetben eleget is tett ennek a megnevezésnek, és államfői mandátumával segítette a kormány munkáját. (Kotian, 1999a) Bár az elnöki jogkörei az említett alkotmánymódosítás során szűkültek, lehetősége lett volna a kabinet munkájának lassítására.

2.3.2 Koalíciós elnök?

Elnökségének első évében nagyon ritkán halogatta a törvények kihirdetését, csak néhány képviselői indítványra vizsgálta meg azokat.

Az első évfordulóhoz közeledve azonban Rudolf Schustert hirtelen kórházba kellett szállítani. Kezdetben az orvosok napszúrásra és pillanatnyi rosszullétre hivatkoztak, később viszont azt a nyilatkozatot tették, hogy az államfőnek megműtötték a vastagbelét. Ezek után a köztársasági elnök állapota tovább romlott, és egy időben mesterséges kómában is tartották. Pár héten belül az orvosok állítása szerint az államfő közel került az életveszélyhez, de nem tudják, hogy mi okozhatta a betegségét és állapotának hirtelen romlását.

Az elnök betegsége hamarosan országos botrányrá nőtte ki magát, rávilágítva a szlovák egészségügy siralmas állapotára. Az elnök életének megmentése érdekében összehívták az orvosokat Szlovákia egész területéről, sőt Csehországból is jöttek. A helyzet megoldására végül a miniszterelnök is közbelépett, és kérte osztrák kollégáját, hogy fogadják a szlovák köztársasági elnököt és próbálják meg meggyógyítani. (Nicholson, 2000)

A szomszédos ország kormánya a kérésnek azonnal eleget is tett, és Rudolf Schustert Innsbruckba szállították. Ezek után az ottani klinikán történő kezelése során Schuster állapota

jelentősen javult, és a kómából is felébresztették. Az ügy rámutatott arra, hogy a szlovák egészségügy mennyire elmaradt helyzetben volt az osztrákhöz képest.

Schuster betegsége alatt felmerült a kérdés, mi van akkor, amikor a köztársasági elnök huzamosabb időn keresztül nem tudja gyakorolni jogköreit. Az Alkotmány szerint, amennyiben ez az állapot több mint hat hónapon keresztül fennáll, a jogkörök automatikusan, megosztva átszállnak a miniszterelnökre és a házelnökre. Egyedül a parlament feloszlatásának a joga nem illet meg senkit. Több politikus is azon véleményen volt, hogy az ország működésének biztosítása érdekében nem kellene megvárni a hat hónapot, hanem a jogköröket minél hamarabb átruházni az adott személyekre. (Leško, 2007f) A kérdés kissé megosztotta a koalíciót, ugyanis ebben az időben Mikuláš Dzurinda kormányfő és Jozef Migaš házelnök kapcsolata közel sem volt harmonikus. Migaš többször úgy nyilatkozott, hogy a kormányfő társadalmi támogatottsága elveszett, így le kellene váltani; valamint többször is tett arra utalást, hogy akár saját magát is el tudná képzelni a kabinet vezetőjeként. Az Alkotmány alapján a házelnököt illeti meg a miniszterelnök és a kormány menesztésének a joga, és nem lehetett kizárni azt, hogy Migaš adott esetben élne is ezzel a lehetőséggel. Mivel Schuster gyógyulását nem lehetett belátható időn belül garantálni, végül az a döntés született, hogy az elnöki jogköröket bizonyos megkötésekkel a másik két közjogi méltóság megkapja. Ennek igazából a törvények aláírásánál és kihirdetésénél volt jelentősége.

Miután Schuster meggyógyult, és munkaképes lett, visszakapta jogköreit. Több interjúban és sajtótájékoztatón nemtetszését fejezte ki a felől, hogy Dzurinda és Migaš átvették a kompetenciáit. A köztársasági elnök azzal vádolta a másik két közjogi méltóságot, hogy számolták a napokat a haláláig. Ezzel a koalíció és az elnök közti viszony jelentősen megromlott. Schuster a későbbiekben többször halogatta a törvények kihirdetését, az ellenzék kérésére élt a politikai vétó lehetőségével, és kritizálta a kormányt. A koalíciós elnökről alkotott kép folyamatosan szertefoszlott. (Leško, 2007f)

2.3.3 Az elnök „beszéde”

A konfliktusos kapcsolatok tetőpontjának az elnök 2001-es országértékelő beszéde tekinthető, amit kórházba kerülésének egyéves évfordulóján mondott. Ebben a beszédében erőteljesen kritizálta a kormányt, a külpolitikán kívül gyakorlatilag minden tetteért. Ezen kívül a beszéd nagy részében saját magát dicsérte, hogy elnöksége alatt mennyi jót tett az országnak. A beszéd után az ellenzék nagyrabecsülését fejezte ki Schuster iránt, míg a kormányoldal erősen kritizálta. Az országértékelő után megingott Schuster társadalmi

támogatottsága is, és népszerűsége jelentősen visszaesett. Később az elnök személye táptalajul szolgált több újságíró kritikájának, és a szlovák közélet egy groteszk figurájává vált. Schuster több újságírót is beperelt, de a legtöbb esetben a bíróságok nem neki adtak igazat. (Leško, 2007b)

Az elnök később az ilyen típusú beszédek elkezde spontán tartani, évente többször is, de általában tartalmilag nem különböztek az említettől. Később a kormányt minden lehetséges alkalommal elkezdte kritizálni, nemzeti ünnepek alkalmával mondott beszédein, és még az újévi köszöntőkön is.

2.4 Az alkotmány reformja

Az első Dzurinda kormány fő közjogi reformjai közé tartozik az Alkotmánymódosítás. Ebben az esetben viszont nem a már említett 1999-es reformra kell gondolni, ami a köztársasági elnök megválasztását és jogköreit módosította. Szükség volt egy másik, komplex reformra, amely mind technikailag, mind formailag lehetővé tette Szlovákia számára az euroatlanti integrációt. Már korábban is több alkotmányjogász rámutatott bizonyos jogi ellentmondásokra és problémákra az eredeti 1992-es szöveg kapcsán, valamint a harmadik Mečiar-kormány idején nyilvánvalóvá vált, hogy meg kell erősíteni az Alkotmánybíróságot.

A koalíció ezt egyik legfőbb céljaként fogalmazta meg a kormányprogramban, és a módosítás kidolgozására három jogászt bíztak meg. Az egyik Ivan Šimko volt, az SDK (KDH) parlamenti képviselője, a másik Ladislav Orosz, az SDL képviselője, és Peter Kresák független szakértő. A reform oroszlánrészét Kresák dolgozta ki, így később őt nevezték el a módosítás atyjának. (Leško, 2007c)

A reform több területet is érintett. Az első terület az emberi jogok területe volt, a módosított szöveg explicite kimondta, hogy Szlovákia tiszteletben tartja az emberi jogokat, amelyeket a különböző nemzetközi szerződések is kimondanak. Ehhez kapcsolódik a módosítás második területe is, amelyik rendezte a szlovák törvények és a nemzetközi jog viszonyát. Kikerült az Alkotmányból az a cikk, amely korlátozta bizonyos nemzetközi emberjogi szerződések elsőbbségét a belső joggal szemben. Továbbá bekerült az Alkotmányba, hogy Szlovákia köteles teljesíteni a nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeit. Az alaptörvénybe bekerült annak a lehetőségnek a jogi szabályozása is, hogy Szlovákia csatlakozzon más államok által alkotott közösségekhez, és bizonyos jogköröket a közösségek szerveire ruházhasson. Ahhoz, hogy ez megtörténhessen, a módosítás szerint népszavazásra van szükség. A következő terület a harmadik – bírói – hatalmi ág elválasztása

volt a törvényhozói ágtól. Az új szabályozás szerint a bírók kinevezése kikerült a parlament jogköreiből, és átkerült a köztársasági elnökhöz. Korábban a bírókat a parlament választotta, először négy évre, majd határozatlan időre, most a köztársasági elnök nevezi ki határozatlan időre. Ezen kívül létrehozták a Bírói Tanács⁷ (Súdna rada) intézményét, amely az adott hatalmi ág legfőbb irányítási szerve. Tagjait a megyei bíróságok, a kormány, a parlament és a köztársasági elnök nevezik ki. Elnöke egyben a Legfelsőbb Bíróság elnöke is, akit már a testület választ meg. Korábban ez is a parlament jogköre volt.

A módosítás érintette a választási jogosultságot is, lehetővé téve a részvételt az önkormányzati választásokon azon külföldi állampolgárok számára, akik állandó lakhellyel rendelkeznek Szlovákia területén. Az alkotmánymódosítás létrehozta az emberi jogok biztosának, azaz az ombudsmannak az intézményét is. A felsoroltakon kívül az Alkotmányba bekerültek olyan passzusok is, amelyek markánsabban elválasztják a három hatalmi ágot, és egyes esetekben megerősítik az élükön lévő intézményeket. (Benedik – Földesová – Galanda – Hrubala – Procházka, 2000)

Az ellenzék kezdetektől fogva ellenezte a módosítást, a HZDS és az SNS képviselői nyilatkozataikban többször azt mondták, hogy a kormány a módosítással fel akarja adni Szlovákia függetlenségét, szuverenitását, jogállamiságát, és vissza akarja vezetni az országot a szocializmusba. Még időközben a kormánypártok közötti együttműködés nehezkesebb lett, valamint több koalíciós képviselő is kilépett a frakcióból, nem volt egyértelmű, hogy sikerül megszavaztatni a parlamentben a módosítást. Végül uniós politikusok nyomására 2001 elején a kormány benyújtotta a módosítást a parlamentnek. A plenáris vita három héten keresztül zajlott, felkeltve mind a hazai, mind a nemzetközi közvélemény figyelmét. A közszolgálati televízió élőben közvetítette a parlament üléseit. Az ellenzék különböző eszközökkel megpróbálta akadályozni a módosítás elfogadását, valamint megpróbálta a közvéleményt ebben a kérdésben is saját oldalára állítani. A HZDS képviselői az egyik héten olyan plakátot akasztottak ki a képviselői sorok között, amelyek ábrázolták az 1938-as bécsi döntés során megszületett határokat Szlovákia és Magyarország között, ezzel azt a látszatot keltve, hogy a kormány ki akarja játszani Dél-Szlovákiát a magyarok számára. Az ellenzék mellett néhány eredetileg kormánypárti képviselő is bejelentette, hogy több pontban nem ért egyet a módosítás szövegével. (Hamberger, 2001c) Ez leginkább az SDL soraiban jelentkezett, Jozef Migaš ki is jelentette, hogy nincs elég zsetonja, utalva ezzel pártja fogyatkozó frakciójára. Így a koalíción belül az a dilemma is kialakult, hogy mikorra kellene időzíteni a zárószavazást.

⁷ Országos Igazságszolgáltatási Tanácsnak megfelelő intézmény

Ezt a levezető elnökök többször halogatták, míg végül Pavol Hrušovský (a parlament alelnöke) február 23-án szavazásra bocsátotta a módosítást, mely végül sikeres lett, és a szükséges 90 parlamenti képviselő meg is szavazta. A zárószavazást óriási érdeklődés kísérte, több televízió is rendszeresen tudósított a nap folyamán a vitáról, valamint a parlamenti páholyba több uniós ország nagykövete is ellátogatott. A szavazás után az ellenzék Rudolf Schustert kérte, hogy éljen a politikai vétő lehetőségével, és küldje vissza a módosítást a parlamentnek. Az elnök ennek nem tett eleget, és kihirdette a megváltoztatott alaptörvényt.

Ez a szavazás mérföldkő is volt a koalíció életében. Ez volt az utolsó alkalom, amikor mind a 90 eredetileg kormánypárti képviselő a kabinet által beterjesztett törvényre szavazott.

2.5 A „csomag”

A koalíció számára a fő belpolitikai kihívás tagadhatatlanul a gazdaság rendbetétele volt. A kormány két gazdasági „kulcsembere”: Ivan Mikloš (SDK), a gazdaságért felelős miniszterelnök-helyettes és Brigita Schmögnerová (SDL) már a választások előtt arról beszéltek, hogy Szlovákia jelentősen meghaladja lehetőségeit. Hangoztatták a reformok szükségességét és a jóléti kiadások csökkentését. A választások után, az állapotfelmérést követően rájöttek, hogy nem álltak messze az igazságtól, sőt egyes területeken még rosszabb is a gazdaság helyzete, mint gondolták. A korona egyre erőteljesebben veszített értékéből, és a jegybank már nem volt képes további kiigazításokra. (Leško, 2007e)

1999 januárjában a kormány elfogadott egy kisebb kiigazítási csomagot, ami egy időre megnyugtatta a befektetőket és rövid távon javított a bizalmon. Ám ez nem tartott sokáig, májusban drasztikusan esett a korona értéke és a minősítő intézetek bejelentették, hogy ha a kormány nem tesz radikális lépéseket, akkor lemondhat a befektetésekről és közel kerülhet az államcsödhöz. A kormányról lassan elkezdett kialakulni az a kép, hogy gazdaságilag hasonlóan felelőtlen, mint az elődje. (Adamek, 1999)

Májusban a kormány elfogadott egy sokkal átfogóbb csomagot, ami a „gazdasági intézkedések csomagja” néven vált ismertté. Az intézkedéseknek negatív szociális hatásai voltak, de pozitívan befolyásolták a gazdasági mutatókat. A kormány megemelte az áfa alsó kulcsát 6%-ról 10%-ra, 7%-os importvámot vezetett be, és megemelte a benzin és a dohányárak jövedéki adóját. Ezen kívül emelkedtek a gáz, víz, távhő, áram és egyéb közszolgáltatások árai. Ezen kívül a kormány döntött az új közbeszerzési törvény elfogadásáról, a privatizáció újraszabályozásáról és döntöttek egy új csődtörvényről is. A

korupció terén úgy módosították a törvényt, hogy a továbbiakban már nem csak a „kenőpénz” elfogadása büntetendő, hanem az adása is. (Jakoby – Morvay – Pažitný, 2000)

A csomag hatására csökkent az infláció, ami korábban meghaladta a 14%-os szintet. Nemsokára megerősödött a korona. A program bevezetése előtt egy euró 48 Sk-ba⁸ került.

Az intézkedések elfogadása nagy vitát váltott ki mind a társadalmon mind a politikai eliten belül. Az ellenzék tagadta, hogy szükség lenne egy ilyen mentőcsomag bevezetésére, és az emberek kizsákmányolásával vádolta a kormányt. Az intézkedésekkel a tévé is heteken keresztül foglalkozott, több politikai vitaműsornak is központi témája lett.

Később a gazdaság meglehetősen rapszodikusan teljesített, 2000-ben újra nőtt az infláció és gyengült a valuta. A válasz mindig csak kisebb kiigazítás volt, mert a kormányon belül hiányzott az egyetértés arról, hogy milyen intézkedéseket kellene bevezetni. Itt mutatkozott meg annak a problémája, hogy a kabinet két fő gazdaságért felelős tagja – Schmögnerová és Mikloš – két különböző gazdaságpolitikát képviseltek.

2.6 A közigazgatási reform és a Komáromi megye bukása

2.6.1 A reform szükségessége

A kormány egyik kiemelt közpolitikai célja a közigazgatási rendszer megváltoztatása volt. Közvetlen oka ennek az elhatározásnak az előző kormány által elfogadott módosítás volt, ami nyolc megyére (kraj) osztotta az országot. Ezek vezető testületeit nem választották, és minimális kompetenciákkal rendelkeztek. Az állam erőteljesen centralizált volt, szinte mindenről Pozsonyban döntöttek. Ez meg is látszott, a befektetések és fejlesztések alig jutottak el az ország keleti részébe. Szlovákia egyes régiói, kistérségei elkezdtek leszakadni. Óriási különbségek léptek fel az életszínvonal és a bérek területén az ország nyugati és keleti része között. (Nižňanský – Kňažko, 2000)

A kormánypártok mindegyike elkötelezte magát, hogy a helyzeten változtatni kell. Abban egyetértettek, hogy több kompetenciát kell átvinni a megyékre, de abban már nem, hogy mennyit, és hogy ezzel együtt meg kell-e változtatni a megyék számát. A reform egyik fő követelője az MKP volt, amely kifejezetten kérte az úgynevezett Komáromi megye kialakítását. A Komáromi megye újra egyesítette volna egy közigazgatási egység alatt a Csallóközt és az ahhoz közel eső magyarlakta területeket. Bugár Béla azt is kijelentette, hogy

⁸ Szlovák korona

a Komáromi megye kialakítása az MKP fő prioritása, olyannyira, hogy amennyiben a kormány nem fogadja el, a párt kilép a koalícióból.

2.6.2 „12+12” kontra „8+8”

A miniszterelnök a reform előkészítésére kinevezte Viktor Nižňanský kormánybiztosnak. Nižňanský korábban több szlovákiai város urbanisztikájával foglalkozott, és több ötlete is volt, hogyan lehetne racionalizálni a közigazgatási rendszert. Célja alapvetően az volt, hogy a kialakítandó megyéken belül bizonyos természeti kötőerők is létezzenek. Azaz, szociális, gazdasági, fejlettségi, történelmi és adott esetben nemzetiségi, etnikai szempontból is homogén egységeket képezzenek. Így egy későbbi fiskális decentralizáció lehetővé tenné az erőforrások hatékonyabb allokációját, és nem fordulna elő az, ami korábban országos szinten megtörtént, azaz a megyeközpont elszívja lehetőségeket a megye többi részétől. Hosszas előkészítő munka, és több civil szervezettel való konzultáció után, 2001 nyarán Nižňanský beterjesztette a koncepcióját, amely Szlovákiát 12 megyére osztotta fel, amelyek közül mindegyik egyenlően erős önkormányzatisággal rendelkezett volna. A „12+12”-es terv elnevezésű projekt implicit módon tartalmazta a Komáromi megye létrehozását is. A terv neve arra utal, hogy 12 megye jött volna létre, és 12 önkormányzati egység. Az utóbbiban az önkormányzatiság volt a kulcsfontosságú. A létrejövő megyék olyannyira széles jogköröket kaptak volna, hogy – német mintához hasonlóan – önálló kezdeményezőkéességük lett volna nemzetközi téren is. Bár Szlovákia unitárius állam maradt volna, az önkormányzatok ehhez képest rendhagyóan sok joggal rendelkeztek volna. A Nižňanský által kidolgozott javaslata többnyire követte az etnikai határokat, valamint a történelmi – monarchiabeli és csehszlovák – megyehatárokat. (Nižňanský – Kling, 2001)

A javaslattal a jobboldali kormánypártok egyet is értettek, viszont az SDL és az SOP, mikor kiderült, hogy a koncepció alapján létrejönne a Komáromi megye, elvetették. Még a kormány elé való beterjesztés előtt kidolgoztattak egy saját tervet, az úgynevezett „8+8”-ast. Ez gyakorlatilag megtartotta volna a meglévő nyolc megyét, és azoknak adott volna hasonló jogköröket, amiket az eredeti javaslat tartalmazott. Nižňanský azon a véleményen volt a „8+8”-as javaslatról, hogy megtartja a megyerendszer mesterségesen kialakított jellegét, ami később hátráltathatja a régiók és kistérségek gazdasági fejlődését. A vitában viszont a szakmai kérdés háttérbe szorult, és csak a kisebbségi dominált. A kormány végül a szavazással a „12+12”-es javaslatot fogadta el, és határozott arról, hogy a parlament elé azt fogja terjeszteni.

A parlamenti vitára 2001 nyarán került sor. A meglehetősen elhúzódó és dramatikus vita során az SDL módosító indítványként beterjesztette a „8+8”-as koncepciót. Az SOP-n kívül támogatta az ellenzék is. Így végül elvetették a „12+12”-es tervet, és a vita során nem is tárgyalták tovább. A zárószavazás előtt, elfogadták Ján Cuper (HZDS) módosító indítványát is, amivel elvesztették a megyék a nemzetközi kezdeményezési jogukat. Nižňanský erre azt mondta, hogy elveszett a reform lényege. A végső változatot csak a harmadik olvasatban fogadták el, amikor az SDK néhány képviselője is megszavazta. E szerint megmaradt a „8+8”-as változat, így a Komáromi megye létrehozása meghiúsult. (Leško, 2007j)

Nižňanský a szavazás után bejelentette, hogy lemond a kormánybiztosi helyéről. A KDH és az SMK bejelentették, hogy megfontolják a kormányból való kilépést. Az előbbi végül elvetette ennek lehetőségét, az utóbbi viszont nem. Mivel az MKP számára ez egy kulcsfontosságú programpontra volt, úgy vették, hogy feléjük ez volt a koalíciós szerződés gyakorlati felmondása a baloldali pártjainak részéről.

2.6.3 Célok és érdekek

A kilépés bejelentése után mondhatni pánikszerű hangulat tört ki, mind a külföld, mind a belföldi jobboldali értelmiség körében. Egyes újságok, hetilapok szinte kérték az MKP-t, hogy maradjon a koalícióban. A kormánypárti képviselők köre addigra annyira megfogyatkozott, hogy a magyar párt kilépésével veszélybe került a stabil többség is a parlamentben. És mindenki tudta, hogy a többség elvesztése esetén a kormány bukása jönne, és ezzel együtt a HZDS visszatérése a hatalomba.

Az MKP nem tágitott, 2001. augusztus 6-án ülésezett a párt elnöksége, amely döntött arról, hogy a párt kilép a kormányból. Viszont a belső szabályzata kimondta, hogy egy ilyen döntést mindig a párt kongresszusának is el kell fogadnia. (Dzurinda, 2002) A kongresszus augusztus 25-én végül úgy döntött, hogy bizonyos feltételekkel marad a kormányban. Ezek a feltételek némi módosításokat tartalmaztak a közigazgatási reformon belül. Ezeket a parlament elfogadta, viszont nem volt köztük a Komáromi megye koncepciója. Az MKP ezen döntését egyszerre kísérte csalódottság és öröm is. Csalódottság amiatt, hogy végül maguk elég könnyen feladták programjuk egyik fő pontját, öröm amiatt, hogy nem buktatták meg a koalíciót.

2.7 A kisebbségi helyzet javulása/javítása

A Dzurinda-kormány programjának egyik része a kisebbségi helyzet javításával foglalkozott. A Mečiar-kormány idején több olyan törvény született, ami az ország kisebbségeinek nyelvhasználatát és az anyanyelvi oktatást jelentősen korlátozta. A kormányon belül az oktatási tárcát az SDL kapta, és a miniszteri posztra Milan Ftáčnikot jelölte. Az MKP adta az államtitkárt, Szigeti Lászlót.

2.7.1 Oktatásügy

Az első változtatásra már 1999 januárjában sor került. 1997 után most először – törvénymódosítást követően – újra kétnyelvű bizonyítványokat osztottak a nemzetiségi tannyelvű iskolákban. Ezen kívül a kormány elállt elődje azon szándékától, hogy a kisebbségi nyelveket csak választható idegen nyelvként, illetve két tanítási nyelvű formában oktassák. A törvénymódosítás újra bevezette azt a korábbi gyakorlatot, hogy az iskolaigazgatók kinevezése az iskolatanácsok feladata. A korábbi miniszter, Eva Slavkovská (SNS) ezt a jogkört a minisztériumhoz vonta. (Dostál, 2000)

Az MKP másik törekvése a felsőoktatásra irányult. Itt összekülönbözött a koalíciós partnerekkel, főleg az SDL-lel. Eredetileg a magyar párt terve az volt, hogy alakítsanak ki kisebbségi nyelvű egyetemet. Később, látván a koalíciós partnerek alacsony hajlandóságát a kezdeményezés iránt, az MKP megváltoztatta ebben a kérdésben a véleményét, és azt kezdeményezte, hogy a nyitrai egyetemen (Univerzita Konštantína Filozofa) hozzanak létre egy nemzetiségi tannyelvű kart. A másik elképzelés az volt, hogy ugyanezen az egyetemen az egyes karokon belül nemzetiségi részlegeket alakítsanak ki. Az MKP inkább az előbbit preferálta, ugyanis abban az esetben a kar önállóan kezelte volna pénzügyeit. Az SDL ellenezte ezt a lehetőséget. A szlovák felsőoktatási törvény alapján az egyetemi karok kialakítása az adott egyetem szenátusának a jogkörébe tartozik. Az MKP azt akarta elérni, hogy fogadjanak el egy olyan törvényt, amellyel a kormány támogatná az ilyesfajta egyetemi szervezeti egységek kialakítását. (Dostál, 2000) Ezen programpont megvalósításához azonban még várni kellett pár évet.

2.7.2 Nemzetiségi nyelvhasználatról szóló törvény

A kisebbségpolitikában a másik sarkalatos pont a kisebbségi nyelvhasználatról szóló törvény volt. Még a korábbi Mečiar-kabinet is ígéretet tett arra, hogy egy ilyesfajta jogszabályt kidolgoz, de ez később elmaradt. A kormánypártok kezdetben közösen kezdték kidolgozni a javaslatot. Később viszont az MKP és a többi három párt elképzelése elvált. Alapvetően koncepcióbeli nézeteltérések alakultak ki. A törvény bevezette volna a 20%-os határt a városokban és falvakban. Ez alapján, ha a község vagy város lakosságának legalább 20%-a egy nemzetiséghez tartozik, akkor ott a kisebbségi nyelv hivatali nyelvként használható. Az MKP elképzelése szerint a 10%-os határt kellett volna bevezetni, és nem csak a községekre és városokra alkalmazni, hanem a járásokra és a megyékre is. Ezzel nem csak a magyar kisebbség helyzete javult volna, hanem a roma, ruszin, ukrán és német kisebbségé is. (Nicholsonová, 1999)

A törvény koncepciója szerint a kisebbségi nyelv hivatali használata az önkormányzati hivatalokra vonatkozott volna. A magyar párt elképzelése szerint ezt ki kellett volna terjeszteni az országos hivatalokra – mint a parlament, a kormány és a köztársasági elnök – is.

A törvény koncepciója lehetővé tette, hogy az önkormányzati testületekben a képviselők felszólalhassanak a kisebbség nyelvén is, és amennyiben a testület úgy dönt, akkor az egész ülést is az adott nyelven lehetne vezetni. Az új jogszabály lehetővé tette a helyi közlemények, nyomtatványok és egyéb dokumentumok használatát is a kisebbség nyelvén. (Dostál, 2000)

Mivel az SDK, az SDL és az SOP elvetették koalíciós társuk követeléseit, az MKP bejelentette, hogy a parlamentben nem fogja támogatni a törvényt. A szavazásra 1999. július 10-én került sor. Az ellenzék bojkottálta a szavazást, a magyar képviselők pedig nemmel szavaztak. Ezzel explicit módon nem támogatták, viszont jelenlétükkel lehetővé tették, hogy a parlament mégis elfogadja. Az MKP később kérte az elnököt, hogy éljen a politikai vétóval, Schuster azonban ezt elutasította. Az új jogszabály szeptember 1-jén lépett hatályba. A kormány határozatban kiadta azon községek és városok listáját, amelyek az új szabályozás értelmében hivatali nyelvként használhatják a kisebbségi nyelvet. Ez összesen 655 települést érintett. Az MKP-s javaslat értelmében ebbe a kategóriába további 160 község is beletartozott volna. (Dostál, 2000)

2.8 Külpolitika – siker és érdem

2.8.1 A gesztus, mint a diplomácia eszköze

A koalíció vitathatatlanul egyik legnagyobb sikere az ország külpolitikai konszolidációja volt. Mint korábban kiderült, Szlovákia meglehetősen elszigetelt helyzetben volt 1998 őszén. Nyilvánvaló volt, hogy a várt gazdasági változások nem következnek be a külföld bizalmának visszaszerzése nélkül. (Nicholson, 1998)

Az első gesztusértékű tett maga a koalíció megalakulása volt. Sokat jelentett az a tény, hogy a kormányba nem került be Mečiar. Az ő személye fémjelezte a korábbi korszakot, és gyakorlatilag neki és kormányának volt tulajdonítható az elszigetelődés. A másik pozitív jel az volt, hogy az SNS távolmaradt a hatalomtól. Az Szlovák Nemzeti Pártot erősen belengte a sovinizmus és az intolerancia. A korábbi években ők adták az oktatási minisztert, és azon évek alatt próbálták leépíteni a kisebbségi oktatást Szlovákiában. Maga ez a tény eleve kizárta azt a lehetőséget, hogy Szlovákia egyáltalán esélyes legyen az uniós csatlakozási tárgyalások megkezdésére, hisz a koppenhágai kritériumok egyik feltétele pont a kisebbségek védelme is. A harmadik ilyen tényező – és talán egyik legjelentősebb – az MKP részvétele a kormányban. Példa nélküli volt akkoriban, főleg a volt szocialista blokk államai közül, hogy egy kisebbséget képviselő párt is adja a kormány tagjait, még hozzá miniszteri szinten is. Dzurinda ezen lépését, amivel beemelte a magyar politikusokat a kabinetbe, a külföld nagyon pozitívan értékelte. Amúgy maga a magyar párt volt korábban az egyik legjobban elkötelezett szlovákiai párt az euroatlanti integráció mellett.

2.8.2 Cél az integráció

A kormány hivatalba lépése után pár nappal találkozót kezdeményezett több neves európai politikussal. Erőteljes lobbymunka folyt annak érdekében, hogy a Nyugatot meggyőzzék: Szlovákia szakított a korábbi gyakorlattal, újra elindult a demokratikus úton és nem titkolt célja csatlakozni a NATO-hoz és az Európai Unióhoz.

Nemsokára jött egy alkalom, ám kemény próbatétel is a szlovák kormány számára. 1999 tavaszán a kormány minden segítséget megadott a NATO számára a koszovói intervenció során. Március 24-én a kabinet döntött arról, hogy biztosítja a légierő szabad áthaladását az ország légterében. Továbbá elítélték a Milošević-rezsimet. Ezekkel a lépésekkel a kormány bebizonyította, hogy elkötelezett a nyugati értékek mellett. (Bilčík – Bruncko – Samson,

2000) Nem úgy, mint az ellenzék. Az SNS és a HZDS a kezdetektől elleneztek az intervenciót, és a NATO-erők támogatását, mondván, hogy a kormány hozzájárul a szláv testvérnemzet elleni háborúhoz. Az nemzeti párt eleve nyíltan ellenezte is a NATO-hoz való csatlakozást, mondván Szlovákia semleges állam kell, hogy legyen. A pártok politikusai meg is látogatták a szerb kormánypárt politikusait és biztosították őket támogatásukról. Bár Szlovákia megítélése nagyon pozitív volt, 1999 tavaszán az is nyilvánvalóvá vált, hogy a következő csúcs, amelyen az ország meghívást kap a tagságra 3 év múlva lesz, és addig figyelik a kormányt és az ország alakulását. (Hamberger, 2001a) (Valószínűsíthető volt, hogy a Nyugat a végleges lépésekkel megvárja a következő választások eredményét.)

A kormány hasonló, talán még jobb eredményeket ért el az „uniós fronton” is. Először az uniós politikusok 1998 decemberében fejezték ki szimpátiáikat, amikor Szlovákiában először sikerült elfogadni a következő évi költségvetést még az előző évben.

A következő „jó pont” az 1999. májusi elnökválasztások voltak, egyrészt a gördülékeny szervezésért (ellentétben a ’98-as őszi választásokkal, most a nemzetközi megfigyelők nem kifogásoltak semmit). Másrészt szimpatikus volt a választások eredménye is, azaz, hogy Mečiar nem volt sikeres, és a koalíció jelöltje győzött.

1999 decemberében, az uniós helsinki csúcson többek között született egy nagyon pozitív hír is Szlovákia számára. Az ország bekerült öt másik állammal együtt az úgynevezett „helsinki-csoportba”⁹, azaz az Unió Szlovákiával is megkezdte a csatlakozási tárgyalásokat. Ez kicsit megelőlegezett bizalom is volt, hisz Szlovákia akkor még nem fogadta el a beharangozott alkotmánymódosítást, azaz nem készült fel sem formailag, sem tartalmilag a tagságra. A kormány pár nappal később december 16-án kinevezte a külügyminisztérium államtitkárát, Ján Figel’t (KDH) az uniós integráció főtárgyalójának. A tárgyalásokat ezentúl ő koordinálta és vezette. Ján Figel’, mint később kiderült, teljesen alkalmas volt erre a posztra. Korábban többször részt vett az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésén, és politikai karrierje során is főként az integrációval foglalkozott.

Egy évvel később, 2000. december 14-én Szlovákia csatlakozott az OECD-hez, azaz a „30-as elitklubhoz”.

2.8.3 Átalakuló szomszédságpolitika

Az integráción kívül a kormány vitathatatlan sikere a szomszédos országokkal való jó viszony ápolása, vagy inkább a jó viszony helyreállítása volt. A kabinet megalakulása után

⁹ Litvánia, Lettország, Románia, Bulgária, Málta

pár nappal már a miniszterelnök is kifejtette, hogy szeretné, ha Szlovákia is részt venne az újraindított Visegrádi Együttműködésben. Ez 1999 tavaszán be is következett, és a négy ország miniszterelnöke ki is jelentette, hogy fő céljuk a Visegrádi Nyilatkozat legfontosabb pontjának teljesítése, azaz a közös integráció megvalósítása. Ezekkel az országokkal fokozatosan javultak a viszonyok, más-más okok miatt is. (Lukáč – Samson – Duleba, 2000)

Csehországgal korábban sem lehetett teljesen hűvös és elidegenült kapcsolatokról beszélni, de nagyon szorosakról sem. A korábbi kormány több olyan gesztust is tett a nyugati „testvérország” felé, ami nem volt túl barátságos. A kapcsolatok javulásának egyik szimbóluma volt talán az, hogy még ’98 késő őszén Szlovákiába látogatott Václav Havel, akkori cseh köztársasági elnök. Útján kijelentette, hogy végre megint otthon érzi magát. a cseh kormánnyal újraindultak a tárgyalások a föderális vagyon elosztásáról. Ezek a tárgyalások a harmadik Mečiar-kormány idején leálltak, pedig a közvélekedés ellenére még több fontosabb, sőt bizonyos szempontból gazdasági jelentőséggel bíró ügyet sem sikerült lezárni. Ezen témájú találkozók csak 2000-ben értek véget, amikor sikerült a két kormánynak megállapodnia a föderális vagyon elosztásáról. (Lukáč – Samson – Duleba, 2000)

Magyarország kapcsán újra meg kell említeni azt a vitathatatlan érdemű tény, hogy a szlovák kormányban 1998-tól magyar nemzetiségű politikusok is részt vettek. Ezen kívül Szlovákia bocsánatot kért a szomszédos államoktól – elsősorban Magyarországtól – a szlovák polgári titkosszolgálat (SIS) tevékenységéért az előző kormány idején. A Dzurinda-kabinet több – már említett – lépést is tett a szlovákiai magyar kisebbség helyzetének javításáért. Ezen kívül a két kormányfő többször is találkozott, nem csak a V4-es alkalmakkor, hanem azokon kívül is. Később pont az 1999-2001 közötti időszakot tekintették a legideálisabb korszaknak a két ország egymás közti kapcsolatainak történetében. Ennek akár szimbolikus megkoronázása az Esztergom és Párkány közötti Mária Valéria híd felépítése és megnyitása volt. Az ünnepélyes átadáson a két miniszterelnökön kívül részt vett Günther Verheugen is, az Európai Unió akkori bővítési biztosa. (Pisárová, 2001) A két ország kapcsolatát akár egy „win-win” játékként is lemodellezhetnénk: Magyarország egyik fő külpolitikai célja a határon túli magyarok megsegítése – ehhez a szlovák kormány aktívan hozzájárult; Szlovákia fő célja az integráció – az előrébb járó magyar kormány a különböző fórumokon segítette a megtépzott hírnevű északi szomszédot. Az említett években talán csak két fő témában nem sikerült a két országnak megegyeznie. Az egyik a Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer ügye volt, a másik a Tokaji borviták kérdése. Előbbiben a szlovák kormány újabb beadvánnyal fordult a Nemzetközi Bírósághoz, kiegészítő ítéletet kérve; utóbbiban Magyarország továbbra sem volt hajlandó elismerni a csehszlovák parlament által kibővített Tokaji térség új határait.

Ezen két országnál maradva mindenképp fontos megemlíteni a későbbi fejleményeket 2002-ben. Az év január elsején hatályba lépett az úgynevezett státustörvény, amely különböző kedvezményeket tartalmazott a határon túl élő magyarok számára, valamint magában foglalt egy identitásmegtartó-ösztönző rendszert. Ez a szlovák fél számára elfogadhatatlan volt. Sokan csodálkoztak, hogy miért, hisz a többi állam nem emelt különösebb kifogást ez ellen. A helyzet nagyon egyszerű volt, Szlovákiában – csakúgy, mint Magyarországon – közeledtek a választások, és több párt számára is kedvező volt elővenni az úgynevezett „magyar kártyát”, hogy ezen is javítsanak a népszerűségi indexükön. Ezt a viselkedésmódot még azok a pártok is felvették, amelyektől korábban távol állt az ilyesfajta politikai retorika. Egyesek egy ellentörvény elfogadását is kilátásba helyezték, mások maradtak volna a tárgyalások útján. A hivatalos álláspont sokáig az volt, hogy a szlovákiai magyarságot vegyék ki a törvény hatálya alól, hasonlóan, mint az ausztriaiakat. A vita később Szlovákián belül elhalkult egyéb belpolitikai botrányok miatt, csak az őszi választások után vették elő újra. Bár az igazán felfokozott hangulat csak január első heteiben tartott, jelentősen rontott a kialakult jószomszédi viszonyon.

2.9 Viharos pártrendszer

Az első Dzurinda-kormány időszaka nem hagyta érintetlenül az amúgy sem stabil szlovákiai pártrendszert. Mint már említésre került, a választásokon két pártszövetség jutott be a parlamentbe. Az MKP estében nem lehet nagyobb vitákról beszélni arról, hogy mi legyen a párt sorsa, térjenek-e vissza a korábbi struktúrához. A három alapító politikai erő a megszülető egységes párton belül platformokba tömörült, és így képviselhették érdekeiket az MKP-n belül.

2.9.1 Quo vadis SDK?

Viszont nem volt ilyen egyszerű a helyzet az SDK-val. Az SDK-nak egyetlen fő célja volt: leváltani Mečiart. Maga a szövetség is így szerveződött, hisz több pártot közülük más ideológiai elv nem kötött össze. A három jobboldali párt közül is a KDH és a DS konzervatív, míg a DÚ liberális volt. Hozzájuk csatlakozott a szociáldemokrata SDSS és a zöld SZ. Már a kormány felállásakor érezhető volt a jobboldali túlsúly, hisz az utóbbi két párt nem kapott miniszteri széket. Az első réseket az SDK egységén viszont nem ők ütötték, hanem a KDH. (Leško, 2007d) Az eredeti tervek szerint már a parlament alakuló ülésére külön frakciók

kellettek, hogy alakuljanak. Ezáltal viszont az SDK (és vele a jobboldal) elveszíthette volna a kormányalakítási felkérés lehetőségét, mivel így a második legnagyobb frakció az SDL lett volna. A kormányban a KDH elnöke, Ján Čarnogurský kapta az igazságügyi tárcát, és ő volt az egyetlen miniszter, aki tiltakozásul, és jelezvén a KDH önállóságát nemmel szavazott a kormányprogramra. (Leško, 2007d)

Az SDK ügye később is problémás lett. A KDH arra törekedett, hogy az SDK mint párt szűnjön meg, és a későbbiekben az eredeti pártok működjenek csak. Ezzel Dzurinda nem értett egyet, mivel így elveszítette volna pártját. Annak ellenére, hogy ő maga is a kereszténydemokraták soraiból került ki, az SDK-t már saját pártjaként kezelte. Folyamatosan annak próbált hangot adni, hogy egy jobboldali összefogás nélkül a jövőben bármikor visszatérhet a hatalomba Mečiar. (Gembický, 1999a) A többi párt viszont önálló arculatát féltette, attól tartottak, hogy egy „óriáspárt” megalakulásával az ő értékeik egyre kisebb hangsúlyt kapnának, és pont emiatt erodálódna a választói réteg is. A KDH-n kívül a többi párt is némiképp féltette az arculatát, főleg a DS, de ők – mondhatni – elégedettek is voltak a helyzettel. Mivel a korábbi választásokon a kereszténydemokratákon és a liberálisokon kívül egyik sem volt képes arra, hogy önerőből bejusson a törvényhozásba, még akár elfogadható is lett volna, hogy hosszabb távon egy ilyesfajta koalíciónak a tagjai legyenek. (Gembický, 1999b) A KDH-n belül az az ötlet is felmerült, hogy a párt tagjai fogadjanak el egy úgynevezett kettős tagságot, és legyenek egyszerre mind a két politikai erőben. Ezt viszont az elnökség elvetette. 2000 januárjában Ján Čarnogurský egy tévés vitaműsorban bejelentette, hogy Dzurindának pártpolitikai téren vissza kellene térnie az öt párt közös szövívőjének a szerepébe. Ez gyakorlatilag a szövetség végét jelentette volna. Dzurinda erre úgy reagált, hogy a köréje tömörülő egyre több politikussal közösen bejelentette, hogy új pártot alapítanak, Szlovák Demokratikus és Keresztény Unió (SDKÚ) néven. (Nicholson, 2000) Az így kialakult állapot meglehetősen érdekes volt, hisz az eredeti kormánypárt SDK után már csak gyakorlatilag a frakció maradt. Az sem sokáig olyan falállásban. A KDH élén 2000 őszén a leköszönő Čarnogurskýt Pavol Hrušovský, a parlament egyik alelnöke váltotta. A párt döntött arról, hogy önálló frakciót alakít. Nemsokára követte a DS is, és pár hónappal később az SDSS és az SZ néhány képviselője. Az utóbbi kettő nem hozott létre önálló képviselőcsoportot, hanem csatlakoztak az SDL-hez és az SOP-hoz. A DÚ elnöksége még a nyáron úgy döntött, hogy a párt összeolvad az SDKÚ-val. Ez nem csak a liberális párt politikusainak jelentett túlélési lehetőséget, hanem megoldotta a megszülető párt kezdeti anyagi nehézségeit is. Az SDK frakciója nem szűnt meg, a kiváló csoportok pártjaiból több politikus is benne maradt. A későbbiekben viszont a legnagyobb versengés a szavazókért a

KDH és az SDKÚ között tört ki. Az utóbbi a kezdetektől fogva sokkal népszerűbb volt, mint „elődje”. A kereszténydemokraták népszerűsége 2000 során csak ritkán tudott 5% fölé nőni, ezt a határt csak 2001-ben sikerült átlépni. Az eredeti négy koalíciós párt 2000. november 27-én aláírták a KDH-val a koalíciós szerződés kiegészítését, és a négypárti kabinet ötpárti lett. (Leško, 2007d)

A többi párt sem maradt teljesen egységes. A DS-ből először Ivan Mikloš lépett ki, és csatlakozott az SDKÚ-hoz. Később a párt 2001-es kongresszusán elnöknek választották František Šebejt, külügyi szakértőt, ám később elsőszámú alelnöknek Ľudovít Kaníkot. Kaník akkorra meglehetősen megtépzott hírnevű volt. Korábban őt nevezték ki a Nemzeti Vagyonkezelő Alap elnökének, és több korrupciós botrány miatt később a parlament menesztette. Šebej nem volt hajlandó Kaníkkal osztozni a párt vezetésén, így még azon a kongresszuson lemondott. A gyűlés így újabb választást tartott, amikor elnökké választották Kaníkot. A Šebej köré tömörülő politikusok elhagyták a DS-t és megalapították a Polgári Konzervatív Pártot (OKS).

2.9.2 Hitelét veszített baloldal

A gondok nem kerültek el az SDL-t sem. Maga a választások eredménye egy nagyon érdekes képet festett a párt politikusainak támogatottságáról, főleg az elnökéről. A legtöbb preferenciális szavazatot Robert Fico kapta, és Jozef Migašt még a volt elnök Peter Weiss és Brigita Schmögnerová is megelőzték. Fico miután nem kapta meg az egyik általa követelt funkciót sem, lemondott a párton belül az elsőszámú alelnöki pozícióról. Szinte kezdettől fogva ellenzéki képviselőként tevékenykedett. Nyilvános interjúkban és a parlamentben is többször kritizálta pártját és a kormányt. Egyes politikusok az SDL-en belül már azon a véleményen is voltak, hogy Fico jobban tenné, ha kilépne a pártból. A konfliktus közte és képviselőtársai között 1999 őszén érte el a csúcspontot, amikor kilépett az SDL-ből. A párt legtöbb prominens politikusa nem követte. Nemsokára megalapította saját politikai pártját Smer (Irány) néven. Fico szakított korábbi szociáldemokrata retorikájával és azt hirdette, hogy se nem jobboldali, se nem baloldali, hanem kettő között elhelyezkedő, úgynevezett harmadik utas politikát kíván folytatni. Ez megjelent a párt elnevezésében, ami hivatalosan Smer-Tretia cesta (Harmadik út) lett. A pártba leginkább vállalkozók csatlakoztak, a politikában korábbról teljesen ismeretlen emberek. (Hamberger, 2007) Fico ezt is mindig kiemelte, hogy pártja nem az elhasználódott politikusok gyűjtőhelye, hanem „új arcokat” hoz be a közéletbe. A Smer gyakorlatilag megalakulása után már az első közvélemény-

kutatásokban a HZDS után szerepelt a népszerűségi listákon, és onnan szinte el sem mozdult. Fico nem titkolta azon ambícióját, hogy a következő választások után saját magát szeretné látni a miniszterelnöki székben. Retorikájában egyértelműen elzárkózott mind Mečiarától, mind Dzurindától, mondván, hogy mind a két kormányfő csak rosszat hozott az országra. (Kubica, 2002)

Az SDL viszont itt nem állt meg a szakadásban. A párt fokozatosan veszített népszerűségéből, és 2000 során már folyamatosan a bejutási küszöböt súrolta. Ehhez hozzájárultak a párthoz kötődő korrupciós botrányok, de a koalíción belüli „ellenzéki” magatartása is. A kabinetben belül a legtöbb aggálya és kivetnivalója mindig az SDL-nek volt. Többször megtörtént, hogy az ellenzékkel szavazott. Több kormánypárti, főleg KDH-s indítvány azért bukott meg, mert az SDL nem tartotta be a szerződésben vállalt kötelezettségeit. Ennek az egyik legkirívóbb példája talán a Legfelső Bíróság elnökének, Štefan Harabinak a menesztésére tett kísérelt kudarca. Čarnogurský fontosnak tartotta, hogy a bírói hatalmi ág élén ne egy Mečiarhoz közel álló ember üljön. A parlament megpróbálta menesztetni Harabint, viszont az SDL nem a többi kormánypárttal szavazott, így a kezdeményezés megbukott. A másik példája az ombudsman megválasztása volt. Az emberi jogok biztosa végül Pavel Kandráč, a HZDS jelöltje lett, szintén az SDL átszavazásának köszönhetően. (Nicholson, 2002d) Ezekon kívül még meg lehet említeni azt is, hogy Migaš, a HZDS által kezdeményezett bizalmatlansági szavazáson a kormányfő ellen szavazott, azaz nem támogatta Dzurindát. Végül még ott volt a már említett közigazgatási rendszer reformja.

2001 decemberében a párt tisztújító kongresszusán a népszerűség fokozatos csökkenésére hivatkozva nem indult a pártelnöki székért Jozef Migaš. Helyette megválasztották az akkori földművelésügyi minisztert, Pavel Koncošt. Koncoš pár héttel később megkezdte a párton belüli belső ellenzékének a leépítését. 2002 januárjában bejelentette, hogy le szeretné váltani Brigita Schmögnerová pénzügyminisztert, mondván, hogy ő a fő felelős a párt népszerűségi romlásáért. Ez nem csak a párton belül, hanem a kabinetben belül is nemtetszést váltott ki. Maga Dzurinda sem támogatta a pénzügyminiszter-asszony lecserélését, de kijelentette azt is, hogy a koalíciós szerződés értelmében ez a tárca az SDL-hez tartozik. Koncoš végül leváltotta Schmögnerovát. (Leško, 2007h) Pár héttel később Peter Weiss (a párt korábbi elnöke) és Schmögnerová bejelentették, hogy új pártot alapítanak, Szociáldemokrata Alternatíva néven. Nem sokkal később követte őket Milan Ftáčnik oktatásügyi miniszter és Ladislav Orosz, az alkotmányreform egyik kidolgozója. (Nicholson, 2002c)

Végül érdemes pár szót ejteni az SOP-ról is. Már a választási eredmény sem volt olyannyira kecsegtető, mint a párt vezető politikusai gondolták. A közvélemény-kutatásokban

mért 16% körüli eredmény helyett a párt csak 8%-ot kapott. Miután Rudolf Schustert köztársasági elnökké választották, lemondott pártelnöki címéről és ki is lépett a pártból. Helyébe Pavol Hamžíkot, az integrációért felelős miniszterelnök-helyettest választották. A párt frakciója sem maradt teljesen egységes. Bár az SDK-ból kiváló képviselők csatlakoztak hozzá, több eredetileg a listáról bekerülő elhagyta és függetlenként vagy az ellenzékhez csatlakozva (pl. HZDS) folytatta. Az SOP Schuster kilépése után lejtmenetbe került, és semmi nem állította meg a népszerűségvesztésben. (Gembický, 1999c) Olyannyira gyenge lett, hogy egyes közvélemény-kutatók már nem is mérték ezt a pártot. Több olyan vélemény is megfogalmazódott, hogy az SOP csak egyszer használatos párt volt, egyetlen céllal: megszerezni az államfői címet a pártelnök számára.

2.9.3 Ki az igazi?

A pártrendszerbeli átalakulások nem csak a kormánypártokat érintették. Miután Ján Slota az elnökválasztásokon csak 2,5%-ot szerzett, és a nyilvánosságon többször mutatkozott illuminált állapotban, megingott a széke az SNS-en belül is. 1999 nyarán a tisztújító kongresszuson elnökké választották kihívóját, Anna Malíkovát, aki korábban Slota egyik legközelebbi szövetségese volt, és a párt első számú alelnöke. Malíková pár hónappal később elkezdte leépíteni párton belüli ellenzékét, és a Slotát a köréje csoportosuló politikusokkal együtt kizárta a pártból. Ők megalapították az Igazi Szlovák Nemzeti Pártot (PSNS). Slotáéknak sikerült magukhoz csábítaniuk a frakció többségét, így az SNS képviselőcsoportja megszűnt, és megalakult helyette a PSNS klubja. A pártszakadás gyakorlatilag fele-fele arányban megosztotta a szavazókat, és így komoly kétségek merültek fel afelől, hogy bármelyikük bekerül a parlamentbe a választások után. (Nicholson, 2002g)

2.9.4 Az „új” liberálisok

Ha a korszak pártrendszeréről beszélünk, nem lehet kihagyni egy parlamenten kívüli erőt. 2001. április 22-én Pavol Rusko médiamágnás bejelentette, hogy megalapította az Új Polgár Szövetsége (Aliancia nového občana – ANO) nevű pártot. Rusko akkoriban a legnézetesebb szlovák kereskedelmi televízió, a Markíza tulajdonosa volt. Korábban többször is nyilatkozott arról, hogy véleménye szerint a politikának új arcokra van szüksége, és többek közt az övére is. A Markíza indulása óta folyamatosan jelentős szerepet játszott a lakosság politikai véleményformálásában. 1998-ig erőteljesen kritizálta az addigi kormányt. Egy pozitív

alternatívája volt az akkor kormánypárti kézben lévő közszolgálati televíziónak. A parlamenti választások kampánya során sokat segített az akkori ellenzéknek, főleg az SOP-nak. A választások előtt kitört botrány a tévé körül tömegeket mozgatott meg, és egy időben a Markíza lett a szimbóluma a Mečiar-ellenes mozgalmaknak. (Mesežnikov, 1999) Majd 1999-ben a tévé megismételte „királycsináló” szerepét, és közvetve Rudolf Schuster kampányát támogatta. Nyílt titokká vált az, hogy akit Pavol Rusko támogatni szeretne, és ehhez felhasználja a tévéjét is, annak garantált a politikai siker. Ezt a tőkét akarta Rusko saját javára is fordítani. Az új pártba összegyűjtötte több neves alkalmazottját a Markízából, legismertebb közülük a politikai műsorok és a híradó főszerkesztője, Ľubomír Lintner volt. Rajtuk kívül több, korábban a politikától távol álló szakértő is csatlakozott az ANO-hoz. Ilyenek voltak: Rudolf Zajac, orvos vagy Rudolf Chmel, Csehszlovákia egykori budapesti nagykövete. Az ANO elnökének állítása szerint egy jobb-liberális párt volt, bár a felsorolt emberek inkább konzervatívok voltak. Rusko szerint az ANO célja az állam teljes reformja volt, és egy liberális mederbe való terelése. A közvélemény-kutatások a kezdetektől fogva parlamenti részvételt jósoltak a pártnak. Sokan azt várták, hogy a médiabirodalommal a háta mögött (a Markízán kívül Rusko érdekeltségi körébe tartozott egy országos napilap és egy rádió is) akár meg is nyerheti a választásokat.

2.10 Újabb sorsdöntő választások

2.10.1 A főpróba

2002-ben az év elejétől a politikai napirend fő témája közvetlenül vagy közvetve az őszi választások voltak. Közvetve például akkor, amikor a magyar státustörvényről, vagy a pénzügyminiszter asszony leváltásáról vitatkoztak. 2001 decemberében megtartották a közigazgatási reformtörvény következményeként az első megyei önkormányzati választásokat. Már a választások előtt érdekes volt figyelni az egyes megyékben létrejövő szövetségeket. A legtöbb helyen a HZDS az SDL-lel és az SOP-val szövetkezett. Jobboldali összefogás kevés helyen jött létre, a teljes palettát átfogó csak a Pozsonyi megyében. Az itteni „ispánválasztásokat”¹⁰ övezte az összes közül a legnagyobb figyelem. Sokan úgy tekintettek erre a szavazásra, mint a következő parlamenti választások tesztjére. Végül a részvétel nagyon alacsony volt, országosan kb. 25%. (ŠÚ, 2001) Ennek egyik oka az volt, hogy a törvény

¹⁰ A köznyelvben így hívják a megyei közgyűlés elnökét. Szlovákiában őt is közvetlenül választják abszolút többséggel, általában két fordulóban.

parlamenti tárgyalása során elfogadtak egy olyan módosító indítványt is, amelyik kizárta a kampányból az elektronikus médiát, így maga a választások ténye és tétje is alig jutott el a választókhoz. Azt sejteni lehetett, hogy a HZDS több helyen is győzhet, hisz a közvélemény-kutatásokban szinte tartósan 27%-on volt. Ám senki nem számított arra, hogy a kiosztható helyek több mint negyedét a párt tényleg elviszi. A másik meglepetés az MKP szereplése volt, amelyik a kb. 400 helyből 87-et szerzett. (ŠÚ, 2001) Az azért volt meglepő, mert a párt népszerűsége 10% körül mozgott, és közgyűlési mandátumokra csak a déli megyékben számíthatott, ott is mindegyikben számszerű kisebbségben van a magyarság. Ehhez képest Nyitra megyében abszolút többséget szerzett a közgyűlésben. A választásokon ellentétben a vártnál gyengébben szerepelt a Smer, de ez akkor betudható volt a viszonylag alacsony helyi beágyazottságának.

2.10.2 A piramisjáték-botrány

Közeledve a választásokhoz, egyre egyértelműbbnek tűnt az, hogy a kormánypártok gyengén fognak szerepelni. Szinte biztosra vette mindenki, hogy az SOP és az SDL önállóan nem jutnak be a parlamentbe. A kormánypártokon az sem segített, hogy 2002 februárjában kitört a piramisjáték-botrány. Szlovákiában 1997 óta volt hatályban az a törvény, amely lehetővé tette a bankokon kívül más cégeknek is, hogy banki jellegű tevékenységet folytassanak. Ezek után egyre több olyan cég alakult, amely azt kínálta a lakosságnak, hogy lekötött betét esetén a futamidő végén óriási kamatokkal kapják vissza a pénzeiket. A legnagyobb ilyen cégek a Horizont, BMG Invest, AGW és a Drukos. Ezen cégek változóan 28-58% közötti kamatokat kínáltak hosszú futamidejű lekötött betétekért. A Dzurinda-kormány többször figyelmeztette a lakosságot, hogy az ilyen befektetés nagyon kockázatos, mert nem áll mögöttük sem banki, sem állami garancia. Ennek ellenére többszázezer ember ezen cégekbe fektette gyakran többéves megtakarításaikat is. 2002 februárjában az ügyfelek zárva találták a Horizont és a BMG Invest (a kettő valójában egy cég volt) irodáit. A céget vezető vállalkozók korábban elhagyták az országot. Őket követte az AGW és a Drukos is. Ezen alkalmat kihasználta az ellenzék, főleg Fico, és azzal kritizálta a kormányt, hogy korábban nem tett meg semmit a cégek ellen, és így veszélybe sodorta a polgárokat. Továbbá arra szólította fel a kabinetet, hogy a károsultaknak fizessen kártérítést, legalább a befektetett pénz összegének megfelelően. (Frank, 2002) A kormány erre nem volt hajlandó. Az ellenzékhez csatlakozott a köztársasági elnök, és František Mojžiš is, a Drukos tulajdonosa, mondván, hogy a pénzt mindenképp a kormánytól kell kérni. Egyértelmű volt, hogy a

befektetett pénzt a cégek tulajdonosai elsikkasztották. Pár nappal később kiderült, hogy Vladimír Fruni, a Horizont vezérigazgatója horvátországi villájában tartózkodik, és nem hajlandó hazajönni. Az ügy nyomán több kormányellenes tüntetés is volt, és mindegyiken követelték a károsultak a pénzüket. Egy idő után az ügyfelek pártokat is alapítottak, ilyen volt a Munkanélküliek és Károsultak Pártja. (Mesežnikov, 2002) A botrány a mélypontra repítette a kormánypártok népszerűségét, az ekkor mért adatok szerint egyik sem kapott volna 10-11%-nál többet. Ellentétben a Smerrel, ami nagyon megerősödött. Fico akkoriban olyan kijelentéseket is tett, hogy a károsultak nyugodtan megküldhetik igényeiket a kormány hivatalába, szeptemberben megtalálja őket.

2.10.3 Ki kit szeret?

Időközben elkezdődtek a latolgatások arról, hogy a választások után ki kivel alkot koalíciót. A latolgatásokat nehezítette, hogy a négy 10% fölé esélyes párt – HZDS, SDKÚ, Smer, ANO – elnökei kölcsönösen kizárták az egymással való együttműködést. Az valószínűsíthető volt, hogy legalább ezen pártok közül kettőnek össze kell fognia ahhoz, hogy stabil többséget szerezzen a kormány. A társadalomban kezdett elfogadottá válni az a tény, hogy a választásokat a HZDS fogja megnyerni jelentős előnnyel. Az akkori kabinet politikai erői teljesen kizárták az együttműködést a HZDS-szel, míg a Smer azon a véleményen volt, hogy egy Mečiar nélküli HZDS-szel el tudná képzelni az együttműködést. Ez azt jelentette, hogy a választások után Mečiar nem tölthetne be semmilyen fontosabb pozíciót. Ettől maga a HZDS elnöke zárkózott el, mondván, ő mindenképp negyedszer is kormányfő szeretne lenni. Erőteljes volt a nyomás a külföld részéről is. Több nyugati politikus kijelentette, hogy elképzelhetetlennek tartják az együttműködést Mečiarral, és ha ő visszakerülne a hatalomba, akkor Szlovákiának több évre elhalasztódna az integrációja a nyugati szervezetekbe. (Leško, 2007m)

A HZDS politikusai olyan kijelentéseket is tettek, hogy a párt célja legalább 60 képviselői hely megszerzése, így gyakorlatilag megkerülhetetlenné válna a kormányalakításban. Mečiar személye a párton belül rendkívül erős volt. Bár akadtak kritikusai, de egyikük sem tudott felmutatni olyan belső támogatottságot, hogy megkérdőjelezze a pártelnök szerepét. Ehhez hozzásegített az is, hogy Mečiar volt Szlovákia legnépszerűbb politikus is, és egyértelmű volt, hogy pártja népszerűsége erősen kötődik a volt kormányfő népszerűségéhez.

Pár hónappal a választások előtt Dzurinda azt a kijelentést tette, hogy újra alakulnia kellene egy széles pártszövetségnek a jobb-közép pártokból, mégpedig az SDKÚ, KDH,

MKP, ANO, DS és OKS összefogásával. Ezt a KDH elvetette, és így elzárkózott az ötlettől fokozatosan az összes többi párt is. Az OKS tett kísérletet arra, hogy indulhasson az MKP listáján. Ezen két párt politikusai voltak az 1998-2002 közti ciklus leghűségesebb képviselői, akik szinte mindig a kormány által beterjesztett törvényekre az előre egyeztetett forgatókönyv szerint szavaztak. Az OKS több politikusa is kifejezetten szimpatizált a magyar kisebbséggel. Az MKP egyes politikusai a kezdetben nem zárkóztak el ötlettől, sőt üdvözölték. Pár nappal később azonban az MKP elnöksége úgy határozott, hogy nem kötnek együttműködési megállapodást az OKS-szel.

2.10.4 HZD – avagy a Mečiar nélküli HZDS

A pártok listaállítási kongresszusai közül az utolsó a HZDS gyűlése volt. Ezen heves vita tört ki Mečiar és a párt több jelentős politikusa között. Mint később kiszivárgott hírekből megtudható volt, a korábbi – az alapszabályban foglalt – gyakorlattal ellentétben a pártelnök hozott egy általa összeállított listát, és bejelentette, hogy amennyiben a kongresszus nem ezt fogadja el, a HZDS nem indul a választásokon. A meglepő a listán az volt, hogy több Mečiarhoz közeli politikus vagy nem szerepelt a listán, vagy nagyon hátul, befutásra szinte lehetetlen helyen szerepelt. A listáról kimaradt többek közt Ivan Gašparovič is. Ő korábban a parlament elnöke volt, és sok éven keresztül Mečiar „jobbkezének”, esetleges politikai „utódjának” tartották. A HZDS azon megyei szervezete, ahonnan maga Gašparovič jött, hajlandó lett volna lemondani az összes megyei jelöltről, csak a volt házelnök szerepeljen a listán. A kongresszus végül Mečiar javaslatát fogadta el. Ez feszültséget keltett a párton belül, főleg a helyi szervezeteknél. Pár nappal később Gašparovič bejelentette, hogy pártot alapít Mozgalom a Demokráciáért (HZD) néven. (Nicholson, 2002h) Ahhoz, hogy megszerezze a kellő számú aláírást a választásokon való induláshoz nagyon kevés ideje volt. Ennek ellenére sikerült. A HZD-t főleg a HZDS-ből kilépő politikusok alkották. Így Gašparovič gyakorlatilag létrehozta azt a pártot, amit többen, főleg Fico „együttműködésre alkalmasnak” tartottak, azaz egy HZDS-t Mečiar nélkül. A HZD hamar megmutatkozott a közvélemény-kutatásokban is, pár héten belül öt százalék fölött járt. Ezzel együtt a HZDS elkezdett veszíteni népszerűségén, és a korábban biztosnak látszó 27% hirtelen 20-ra, sőt az alá apadt. (Nicholson, 2002a) Egyes kutatások alapján már a Smer meg is előzte a volt miniszterelnök pártját.

Fokozatosan teljesen bizonytalanná vált a választások kimenetele. Elfogadottá vált az a nézet, hogy a győztes nem az lesz, aki a legtöbb szavazatot szerzi, hanem az, aki később kormányt tud alakítani. A kettőnek nem kell feltétlenül ugyanannak lennie.

A választások előtt a pártok kihasználták a kampánycsend előtti utolsó pillanatokat is a szavazók megszerzésére. Akkoriban a kampánycsend már három nappal a választások előtt megkezdődött. Szinte az utolsó pillanatban Ľudovít Kaník, a DS elnöke bejelentette, hogy pártja visszalép, és szavazóinak azt ajánlja, hogy támogassák az SDKÚ-t. (Nicholson, 2002a) Ez a lépés fölöttébb meglepő volt, hisz pont ő kampány során többször is deklarálta, hogy pártja önállóan akarja megmérteni magát, és minden esélyük megvan a parlamenti küszöb elérésére.

3 A 2002-2006-os ciklus – a reformok kormánya

3.1 Meglepő eredmény

A választások 2002. szeptember 20-án és 21-én, pénteken és szombaton történtek. A szombat délutáni urnazárás után a televíziók közölték az első exit-poll felmérések eredményét, amelyek csak minimálisan különböztek a választások végső kimenetelétől. Az eredmények több meglepetést is okoztak. Az első helyen a HZDS végzett, 19,5%-kal, ami 36 mandátumot hozott a párt számára. Utána következett az SDKÚ 15,09%-kal (28 mandátum) és csak harmadikként a Smer 13,46%-kal (25). Ez volt az első nagy meglepetés. Azzal lehetett számolni, hogy Mečiar pártja 20% körül végez, de arra nem gondolt senki, hogy Dzurindáék megelőzik a Smer-t. A negyedik a sorban az MKP lett, a szavazatok 11,16%-át megszerezve, ami 20 mandátumot hozott, egyben az addigi legtöbbet egy magyar párt számára. Ebben az esetben nem csupán a mandátumszám jelentett meglepetést, hanem a választásokon megszerzett szavazatok mennyisége és aránya. (ŠÚ, 2002) A szlovákiai magyarok száma az ország összlakosságához viszonyítva 10%-körül van, de a magyar párt ennél jóval többet szerzett, amivel arra lehet következtetni, hogy több szlovák szavazó is az MKP-ra adta a voksát. Érdekes volt az 5-6. helyért menő „küzdelem” is. 8,25%-ot szerzett a KDĽ, és 8,01%-ot az ANO, ami mindkettjüknek 15-15 mandátumot eredményezett. A két párt számára presztízskérdés volt, hogy ki kit előz meg, azaz a konzervatívoknak vagy a liberálisoknak van nagyobb támogatottságuk. A parlamentbe ezen kívül bejutott még a Szlovákia Kommunista Pártja (KSS), megszerezve a szavazatok 6,32%-át és 11 mandátumot. Szlovákia szétválás utáni történetében ezen a választáson történt meg először, hogy a kommunista párt bejutott a törvényhozásba. Ezekkel ellentétben a parlament kapuin kívül maradt mind a két nemzeti párt. Esetükben a meglepetés az volt, hogy a PSNS megelőzte az SNS-t. Ennél nagyobb meglepetésnek számított az, hogy a Gašparovič-féle HZD csak 3,28%-ot szerzett. A közvélemény-kutatók szinte megalakulása óta 5 százalék fölé sorolták a pártot, ami a SOP 1998-as szereplése után újra komoly kételyeket hagyott a kutatók semlegessége és megbízhatósága terén. Egy százalék fölé került még az SDA és az SDĽ is. Az SOP nem is indult önállóan a választásokon, az SDSS-el együtt politikusai az SDĽ listáján szerepeltek. (Krejčí, 2006)

A korábban bonyolultnak és elhúzódónak prognosztizált kormányalakítási tárgyalásokat hirtelen leegyszerűsítették a választási eredmények. Már szeptember 21-én este a négy

jobboldali párt (SDKÚ, MKP, KDH, ANO) elnöke arról beszélt, hogy a következő kormányt együtt képzelik el más párt nélkül. Ezzel kapcsolatban felmerült az a kérdés, hogy miért nem akarnak a Smerrel együttműködni. Ilyen esetben a kormánynak újra meg lett volna az alkotmányos többsége. A jobboldali pártvezetők úgy nyilatkoztak, hogy inkább a stabilitást és a megbízhatóságot választják. (Leško, 2007m)

A sor először Rudolf Schusteren, a köztársasági elnökön volt. Az ő feladata megbízni valamelyik párt vezetőjét, hogy alakítson kormányt. Schuster a választások előtt többször úgy nyilatkozott, hogy tekintettel az ország külpolitikai megítélésére nem kéri fel Mečiar a koalíciós tárgyalások lefolytatására. A választások utáni hétfőn az elnök megbeszélést tartott az összes parlamenti párt vezetőjével, és bejelentette, hogy a körülményekre való tekintettel, péntekig ad időt Vladimír Mečiarnak, hogy megpróbálja elkezdni a tárgyalásokat. A rövid határidőt Schuster azzal indokolta, hogy az országnak szüksége van minél hamarabb egy új kormányra a stabilitás érdekében. A hét folyamán a HZDS elnöke megkereste valamennyi parlamentbe jutott pártot, de a Smer kivételével mindenhol elutasításra talált. A határidő eltelté után Mečiar az elnöki palotában bejelentette, hogy nem sikerült partnereket találnia a kormányalakításhoz. Ezek után a választások második helyezettje következett, a Dzurinda-vezette SDKÚ. A tárgyalások mondhatni villámgyorsan haladtak. Meglepő az ANO hozzáállása volt. Pavol Rusko a választások előtt kizárta az együttműködést Dzurindával. Az eredmények láttán viszont saját maga mondta, hogy nem diktálhat egy olyan embernek, akinek pártja kétszer annyi szavazatot szerzett, mint az övé. De facto a négy párt már a választások után hétfőn megkezdte a találkozót, azaz azon a napon, amikor az államfő még hivatalosan a HZDS-t bízta meg. Október 8-án, azaz 17 nappal a választások után a négy párt elnöke aláírta a koalíciós szerződést. (Nicholson, 2002b) A kormányprogramban reformokat helyeztek kilátásba, amelyekről azt nyilatkozták, hogy a lakosság kellemetlennek fogja érezni, de az ország érdekében fogják tenni; és ezen célért – nyilatkozataik alapján – hajlandóak voltak beáldozni népszerűségüket is. Egy héttel később, a parlament alakuló ülésének másnapján Schuster kinevezte a második Dzurinda-kormányt.

A kormány szerkezetében némiképp megváltozott a korábbihoz képest. Megszüntettek három miniszterelnök-helyettesi pozíciót, csak egyet hagytak meg, mégpedig az általános miniszterelnök-helyettesi pozíciót, amely felelős volt egyben a kisebbségi ügyekért és az uniós integrációért. Ezen kívül megszűnt a Privatizációs Minisztérium is, és jogköreit megkapta a gazdasági tárca. Ez törvényi úton csak 2003-ban történt meg, akkor módosították az úgynevezett jogkör-meghatározó (kompetenciós) törvényt, de gyakorlatilag a tárcát a gazdasági miniszter vezette.

A legtöbb kormányzati pozíciót az SDKÚ kapta, 5 miniszteri széket (pénzügy, honvédelem, külügy, közlekedésügy, szociális ügyek) és a kormányfői tisztséget. Ezen tárcák közül a Család-, Munka- és Szociálisügyi Minisztériumot az a Ľudovít Kaník kapta, aki pár nappal a választások előtt visszamondta pártja indulását, és Dzurindáékat támogatta. Az MKP négy fővel képviseltette magát az új kormányban, megtartva az addigi miniszterelnök-helyettesi és két tárcát (építésügy és regionális fejlesztés, környezetvédelem), továbbá megszerezve az agrárminisztériumot. Az utóbbi nagyon fontos a magyar kisebbség számára, hisz a mezőgazdasági területek zöme magyarul lakta területen van. A KDH és az ANO egyformán 3-3 tárcát vezethettek, az előbbi a belügyet, az igazságügyet és az oktatást; utóbbi a kultúrát, az egészségügyet és a gazdasági tárcát. (Fila, 2002) A KDH számára fontos volt, hogy megkapjon egy stratégiai minisztériumot, így lett övék a belügy. Ezen kívül a KDH elnöke, Pavol Hrušovský lett a parlament elnöke, és a többi három kormánypárt adott három alelnököt. A Ház negyedik alelnökét a HZDS jelölte, Viliam Veteška személyében.

Már a kormány megalakulása előtt, a választások eredményét a külföld és a befektetők pozitív fogadtatása követte. A korona megerősödött és a külföldi megfigyelők pozitívan nyilatkoztak afelől, hogy Szlovákia mire várhat a következő NATO- és EU-csúcsokon.

3.2 Külpolitika – a gyümölcs beérik

A második Dzurinda-kormány vitathatatlanul egyik legnagyobb sikere – csakúgy, mint az elsőnek – a külpolitika terén elért eredmény. Bár ebben a ciklusban történtek olyan fejlemények a kabineten belül, amelyek uniós szinten nemtetszést váltottak ki, a koalíció nem tért le a megkezdett útról.

Az első eredményre nem kellett sokat várni, 2002. november 21-22-én Prágában megrendezték az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének a csúcstalálkozóját, melyen hat másik állammal együtt tagsági meghívót kapott Szlovákia is. Ez az érdem még inkább a korábbi kormány és a szeptemberi választások számlájára írható. Több nyugati megfigyelő is úgy nyilatkozott, hogy más eredmény esetén nem biztos, hogy Szlovákia meghívást kapott volna. (Pisárová, 2002) Az 1997-es megíúsított népszavazás után az a döntés született, hogy a kérdést nem egy újabb referendum fogja eldönteni, hanem a parlament szavaz a csatlakozásról. Ezt az akkori törvényhozás egyetlen frakciója ellenezte, mégpedig a KSS. Meglepő módon csatlakozott hozzájuk egy parlamenten kívüli politikus is, Ján Čarnogurský, a KDH volt elnöke. Aláírásgyűjtést kezdeményeztek, hogy a NATO-hoz való csatlakozást egy újabb népszavazás döntse el. (Fila, 2003b) Az akció nem volt sikeres, és végül a

parlament megszavazta. Ritka összefogás kísérte a kérdést, a KSS frakció kivételével minden képviselőcsoport, kormánypárti és ellenzéki egyaránt igennel szavazott. Szlovákia 2004. március 29-én lett a szervezet tagja. A csatlakozási ünnepségek akkoriban meglehetősen alacsony figyelemnek örvendtek, a lakosság sokkal inkább a közelgő uniós csatlakozást várta, valamint az eseményt beárnyékolta az államfő-választási kampány.

A választási ciklus egyik legjelentősebb eseménye az Európai Unióhoz való csatlakozás volt. 2002. december 12-13-án az EU koppenhágai csúcstalálkozóján 10 állammal lezárultak a csatlakozási tárgyalások, köztük Szlovákiával is. A kormányt – nyilatkozatai szerint – ez váratlanul érte. A tárgyalások lezárása azt jelentette, hogy Szlovákia már a soron következő bővítési körben az Unió tagja lehet. Maga Dzurinda is azt prognosztizálta, hogy erre csak egy körrel később kerülhet sor. Az eseménynek nagyon pozitív fogadtatása volt. Tényként kezelték, hogy az ország számára ez egy megelőlegezett bizalom, és nem szabad meghátrálni a reformoktól. A NATO-csatlakozáshoz hasonlóan ez is az előző kormánynak és a választások eredményének volt köszönhető. (Hamberger, 2005)

Viszont a csatlakozási előkészületek itt nem álltak meg. Ellentétben a védelmi szervezettel, ebben az esetben az a döntés született, hogy népszavazás fogja eldönteni a csatlakozást. A referendum előkészítésével és a kampány lefolytatásával Csáky Pál (MKP), miniszterelnök-helyettest bízták meg. a népszavazásokkal Szlovákiának kellemetlen tapasztalata volt. 1993 óta Szlovákiában már négy népszavazást rendeztek, de közülük egyik sem volt érvényes, pontosabban három érvénytelen és egy megghiúsított. Az érvényességhez az szükséges, hogy a referendumon a lakosság több mint 50%-a vegyen részt; az eredményességhez meg az, hogy a résztvevők több mint fele igennel szavazzon. (Henderson, 2003) A kormány legnagyobb félelme abban rejlett, hogy az alacsony részvétel miatt megbukik a népszavazás. Jogilag ez nem jelentett volna akadályt, mert a szlovák törvények értelmében a parlament felülírhatja a népszavazás eredményét, de komoly presztízs- és bizalomvesztéssel járt volna a kormány számára.

Ezen veszélyek ellenére a kampány meglehetősen későn kezdődött és közel sem volt botránymentes. Magát a népszavazást talán az mentette meg, hogy végül minden politikai párt az ügy mellé állt, és szavazóit a részvételre, valamint a csatlakozás támogatására buzdította. A pártokhoz még a KSS is csatlakozott.

A népszavazást 2003. május 16-17-én tartották, és a lakosság 52,15%-a vett rajta részt, és a résztvevők több mint 92%-a szavazott igennel. Ez volt Szlovákia történetében az első érvényes és eredményes népszavazás. (Henderson, 2003)

Ezek után a következő vita az uniós biztos személye körül alakult ki. Itt két kormánypárt, az SDKÚ és a KDH állított jelöltet. Előbbi jelöltje Ivan Štefanec, a Coca-Cola cég európai üzletágának egyik vezetője volt. A kereszténydemokraták az egykori főtárgyalót, Ján Figel't jelölték. A választás végül Figel're esett. (Pisárová, 2004)

Az uniós ügyeket taglalva még mindenképp meg kell említeni az Alkotmányos Szerződés vitáját. Már a közösségi szintű tárgyalások során vita alakult ki, mert a KDH mindenképp azt akarta, hogy a szerződés utaljon Európa keresztény gyökereire. A konzervatív párt amúgy a szerződést egyéb tartalmi elemekben is kifogásolta, mondván, hogy jelentősen csorbítja Szlovákia szuverenitását. A jogszabályt a parlament ratifikálta, és csak két frakció nem támogatta, paradox módon a KSS és a KDH ebben a kérdésben együtt szavazott. (Jurinová, 2005b)

A kormány külpolitikájának egyik legnagyobb presztízzsel járó sikere a Pozsonyban megrendezett Bush-Putin csúcstalálkozó volt. A helyszínt elvileg Bush választotta ki, jutalmul Dzurindának, amiért kiállt az iraki háború mellett. A másik hasonló presztízsszerű eredmény az volt, hogy Szlovákia sikeresen pályázott az ENSZ BT-ben való tagságra. 2006-ben az ország képviselője a történelemben először helyet foglalhatott a világszervezet ezen intézményében.

3.3 Az egészségügyi reform

Kevésbé ismert, külföldön kevesebb médiavisszhangot kapott, bár véleményem szerint annál jelentősebb és érdekesebb volt a második Dzurinda-kormány idején kidolgozott és elfogadott egészségügyi reform. Fő szerzője az egészségügyi tárcavezető, Rudolf Zajac (ANO) és tanácsadói csapata volt. A reform meglehetősen érdekes elemeket vezetett be, valamint figyelemre méltó a program komplex jellege is, ezért ezzel hosszasan is foglalkozom.

3.3.1 Az egészségügy helyzete 2002-ig

A kiindulási helyzet a szlovák egészségügyben 2002-ben nyugodtan nevezhető katasztrofálisnak. Az egészségügyi szektor eladósodottsága évről évre nőtt, és növekedését nemhogy megállítani, a legtöbbszor még lassítani sem tudták a korábbi miniszterek. A rendszerből hiányzott a racionalitás. Bár intézményi szempontból végbement a rendszerváltás itt is, a gyakorlatban rengetek szocializmusbeli maradványt tartalmazott. Hiába vezették be korábban a több biztosítós rendszert, az így létrejövő pénztárak között semmi sem garantálta a

versenyt, így az nem is alakult ki köztük. A biztosítók csupán újraosztották a nekik járó pénzt a befizetett járulékokból. Annak ellenére, hogy a rendszernek át kellett volna alakulnia, és igazodnia a piachoz, pont a piaci elemek hiányoztak belőle. Ez megmutatkozott abban is, hogy az állam a költségvetésből rendszeresen, minden évben a tervezettnél magasabb összeggel kellett, hogy hozzájáruljon az egészségügy fenntartásához; valamint abban is, hogy sem a biztosítókat, sem a kórházakat, illetve egyéb egészségügyi intézményeket nem terhelte semmiféle felelősség az általuk nyújtott szolgáltatásokért. Ezen jogszabályok meglehetősen homályosak és hibásak voltak. Ezt az állítást mi sem támasztja alá jobban, mint az a tény, hogy a szlovák egészségügyi rendszert szabályozó három törvényt 1994-es, valamint 1995-ös elfogadásuk óta 2004-ig – azaz kevesebb, mint 10 év alatt – összesen 55 alkalommal módosították. Ennek ellenére a jogszabályok nem tartalmazták az időközben létrejött nemzetközi sztenderdeket és szerződéseket, melyekhez Szlovákia csatlakozott. A folyamatos, tűzoltásszerű módosítások azt is eredményezték, hogy a törvények ellentmondásosak voltak más, a szektort érintő törvényekkel. Ezen kívül maga az Alkotmánybíróság is többször rámutatott, hogy a törvények végrehajtását szabályozó rendeletek, és maguk a törvények is alkotmányellenesek. (Szalay – Kováč, 2004)

Az egészségügy helyzetére a legkirívóbb módon az a már említett eset mutatott rá, amikor a köztársasági elnök betegségét képtelenek voltak Szlovákiában kezelni, ezzel szemben Ausztriában az állapota heteken belül rendbejött. (Pažitný – Zajac, 2004) A másik, kevésbé szembeötlő, bár a törvényi anomáliákra rámutató eset az volt, amikor 2002-ben kitört a roma asszonyok sterilizációs botránya. Több nő ekkoriban azt állította, hogy kórházi ellátásuk idején, az orvosok tudtukon kívül sterilizálták őket. Kezdetben nem is lehetett megkezdeni a nyomozást az ügygel kapcsolatban, mivel a törvény nem engedélyezte, hogy a sértettek jogi képviselője belenézhesen az egészségügyi iratokba; majd később a vizsgálat során kiderült, hogy egyeseket tényleg sterilizáltak tudtukon kívül – ami elvileg törvényellenes –, de maga a végrehajtás módja legális, a jogszabályokkal összhangban volt. (Szalay – Kováč, 2004)

3.3.2 Stabilizációs lépések

Ilyen helyzettel vette át a tárca irányítását 2002 őszén Zajac. Az egészségügyi reformot alapvetően két részletre lehet bontani. Az első az úgynevezett stabilizációs lépések szakasza 2004-ig; majd a 2004-ben elfogadott tényleges reformtörvények adták a második szakaszt. (Pažitný – Zajac, 2004)

Kezdetben a fő cél az egészségügy adósságának csökkentése volt. Ez több lépésből állt. Az első az úgynevezett definíciós lépés volt. Itt pontosan definiálták, hogy mi az egészségügyi ellátás. Emellett bevezették a kapcsolódó szolgáltatások kategóriáját, mint az étkeztetés és a szállítás. A második lépés a szolgáltatási díjak bevezetése volt. Bevezették az úgynevezett vizitdíjat 20 Sk értékben (akkori árfolyamon számolva kb. 150 Ft), gyógyszerfelírási díjat, szintén 20 Sk értékben, a kórházi napidíjat (50 Sk – kb. 350 Ft) és a járóbetegek mentőautós szállításnak a díját. (Goliáš, 2005) A lakosság ezt a lépést értékelte a legnegatívabban. A minisztérium célja az volt, hogy csökkentsék a rendszer leterheltségét és a korrupciót. A lakosság tájékoztatására a rendelőkben elhelyeztek információkat tartalmazó anyagokat, hogy a páciensek lássák, hogy az általuk befizetett összegek hova mennek. Például, a vizitdíjat az orvos kapta meg, aki a befolyt összeget a rendelő fenntartására és korszerűsítésére fordíthatta. A harmadik stabilizációs lépés a gyógyszereket érintette. Átalakították az úgynevezett katalógizáló bizottság működését, valamint a gyógyszerek csoportosításának átalakítását. Az új szabályozás szerint a gyógyszereket hatóanyag-tartalom szerint csoportosították; továbbá átalakították a részfinanszírozott gyógyszerek listáját. Ezen lépések azt eredményezték, hogy az egészségügy adósságállományának növekedése lelassult (a korábbi időszakhoz képest az ötödére esett vissza), sőt fokozatosan elkezdett apadni. (Pažitný – Zajac, 2004)

3.3.3 A reformcsomag

Ezen lépések után jött a konkrét reformcsomag, ami hat törvényből állt. Az első az egészségbiztosítást szabályozó törvény volt. A törvény a biztosítást egy olyan eszközként definiálta, mint a gyógyításra, gyógyszerekre és az egészségügyi eszközökre fordítandó pénz. A jogszabály különbséget tett közösségi egészségügyi biztosítás és egyéni egészségügyi biztosítás között. (Szalay – Kováč, 2004) A közösségi biztosításból mind állampolgárnak joga van az egészségügyi ellátásra. Minden biztosítottnak kötelessége havi járulék formájában fizetni a biztosítást az általa választott egészségpénztárnál. Ez a bruttó kereset 14%-a; a mértéke már a reform előtt is ilyen volt. A törvény azt is lefekteti, hogy a közösségi biztosítás szolidáris. Ez kétféleképpen nyilvánul meg. Először úgy, hogy azon emberek, akik nem képesek fizetni az egészségügyi hozzájárulást (nyugdíjas, diák, gyerek, stb.), azoknak is joguk van az egészségügyi ellátáshoz. A szolidaritás másik megjelenési formája a pénztárakat érintette. A jövőben a pénztárak nem utasíthattak el senkit a biztosítotti jogviszony megkötésétől. (Pažitný – Zajac, 2004) Ezt korábban a biztosítók azért tették, hogy a magas

kiadásokkal járó nyugdíjas és beteg emberek után ne kelljen fizetniük. A másik biztosítási forma az egyéni volt. Ebben az esetben a páciens köthetett egy kiegészítő biztosítást. Ennek segítségével az a beteg, amelyik ezt a formát is választotta, jogosult volt kiegészítő szolgáltatások igénybe vételére is, amelyeket szintén a biztosító finanszírozott. Az említett törvény még bevezette a járulék-meghatározás éves rendszerét. Ezzel el lehetett kerülni a különböző munkaviszony és bérezési trükköket. Előfordult, hogy a munkáltató csak egy hónapban fizetett nagyobb összeget a munkavállalónak, és csak ez után kellett járulékot is fizetni. A többi hónapban meg járulékmentes keresetet kapott az alkalmazott. Az új rendszer éves szinten számolta ki a járulék mértékét, így megszüntette a kiskaput. (Pažitný – Zajac, 2004)

A másik törvény az egészségpénztárakról és a betegellátás felügyeletéről szolt. A jogszabály abból indul ki, hogy a betegbiztosítás a piaci elveknek megfelelően is működtethető. A törvény értelmében az összes egészségpénztárnak át kell alakulnia részvénytársasággá. Ez azért volt fontos, hogy gazdasági működésük átláthatóbb legyen. Korábban működésük nagyon zavaros volt, nehéz volt ellenőrizni a könyvelést. Mivel ez a működésükben radikális változást jelentett, a törvény adott egy fél éves határidőt a meglévő biztosítók számára, de az újaknak már az új normaszöveg alapján kellett megalakulniuk. (Szalay – Kováč, 2004) Ezen kívül a törvény létrehozta a Betegellátást Ellenőrző Hivatalt (Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou). A hivatalnak két fő feladata van. Egyrészt ellenőrizni a betegellátás alapvető elveit az egész rendszerben, másrészt ellenőrizni a szolgáltatás minőségét. A hivatalt a biztosítók közösen finanszírozzák. (Pažitný – Zajac, 2004)

A harmadik része a csomagnak a betegellátást szabályozta. A törvény definiálja a betegellátást egyrészt mint egy szolgáltatást, másrészt mint egy hivatást. Ezt nem lehet elválasztani és külön kezelni sem attól, aki nyújtja, sem attól, akinek nyújtják. A törvény külön figyelmet fordít a beteg tájékoztatására. Bizonyos egészségügyi beavatkozások esetén (pl. sterilizáció) az orvos köteles a beteget előre tájékoztatni és a mérlegelési időt biztosítani a számára. Azoknál a pácienseknél, akik nem dönthetnek önállóan, a törvényes képviselőt kell tájékoztatni, és az ő döntését a bíróságnak is jóvá kell hagynia. A másik terület, melyet a törvény szabályoz, az a betegpapírok kezelése. Az új szabályozás értelmében, ha a beteg úgy dönt, hogy orvost vált, akkor a korábbi háziorvosa köteles az újnak átadni minden papírt, arról viszont másolatot készíthet. A betegpapírok nem tulajdontárgyak, az orvos mindenről, amit velük csinál, köteles előzetesen konzultálni a pácienssel. A törvény szabályozza a diagnózis és a gyógy mód közti kapcsolatot is. Ez korábban hiányzott a rendszerből, most viszont a

reform egyik kulcseleme. Továbbá bevezeti a betegállatáshoz kapcsolódó szolgáltatások fogalmát, és lehetővé teszi ezeknek a fizetőssé tételét. Ezen kívül ez az a jogszabály, amely beemeli a belső jogba a meglévő nemzetközi sztenderdeket.

A negyedik a sorban a betegellátást nyújtókról szól. Ez leginkább az orvosok és a biztosítók közti viszonyt szabályozza. Kötelezővé teszi a szerződéses jogviszonyt a szolgáltatást nyújtók és biztosítók között. Minden orvosnak, kórháznak és mentőszolgálatnak – bizonyos esetekben az ápolóknak is – kötelességük szerződést kötni valamelyik biztosítóval. A pénztáraknak előír egy minimális szerződéskötési kötelezettségek, hogy egy területen belül minden szolgáltatást nyújtó rendelkezzen ilyennel. Ez a szolgáltatás finanszírozását szabályozza. Ez a törvény tette lehetővé már uniós országok orvosi diplomáinak az azonnali elismerését is. (Pažitný – Zajac, 2004)

Az ötödik – talán legfontosabb – törvény a szolgáltatás köréről szól. Pontosan arról, hogy mely betegségek kezelése térítésmentes és melyeké nem. Kategorizálja a betegségeket és a gyógyszereket. A törvény konkrét hatásait a későbbiekben részletezem.

Végül a hatodik, egyben legrövidebb törvény a mentőszolgálatról szól. Ez csupán a szolgálat működését és finanszírozását szabályozta, ami ugyanúgy fontos volt, mert a korábbi törvények alapján ezt elég nehezen lehetett értelmezni. (Szalay – Kováč, 2004)

A reform összességében rendbe hozta a szlovák egészségügyet. 2005-re előállt az az állapot, amikor ez a szektor már nem termelt több adósságot. Az új rendszer alapvetően megváltoztatta a beteg-orvos-biztosító kapcsolatot. Ez az egészségügyi felelősséget megosztotta a beteg és az orvos között. Amennyiben valaki egészséges életmódot folytat, rendszeresen konzultál az orvosával, és nemére, életkorára való tekintettel látogatja a szakrendelőket, akkor a rendszer honorálja. Amennyiben valamilyen betegséget elkap, akkor teljes, átlagon felüli ellátásban és rehabilitációban részesül. A reform bevezeti az orvos felelősségét is. Ha kiderül, hogy nem szakszerűen, tévesen, hibásan kezelte a beteget, akkor komoly szankciókra számíthat. Az orvosnak kötelessége rendszeresen kommunikálni a pácienssel, tájékoztatnia védőoltásokról, szűrésekről. A biztosítónak kötelessége kapcsolatot tartani a rendszer másik két elemével. Ellenőriznie a kórházakat, rendelőket, orvosokat; valamint tájékoztatnia a beteget. (Golias, 2005)

A reformért Rudolf Zajac politikusi és szakmai körökben egyaránt nagy elismerést kapott. A reform egyes egyetemeken beépült a tantervbe, és a politikust tanácsadóival együtt más országokba is meghívták, hogy ott is dolgozza ki az egészségügyi reformot.

3.4 Az adóreform

A második Dzurinda-kormány egyik legemlékezetesebb lépése az adóreform volt. Az összes siker, próbálkozás és változtatás közül ez tűnt ki a legjobban. Tény, hogy ez indította be Szlovákia gazdasági növekedését, és komplexen kihatott az összes szektorra. A kormány már a programjában elkötelezte magát amellett, hogy módosítja, egyszerűsíti az adórendszert, ami akár az egykulcsos adó bevezetését is jelentheti. (MF SR, 2005)

Bizonyos mértékű változtatásokat már 2002-ben megtett a kormány, ez elsősorban az áfa-kulcsok módosítását érintette, valamint más közvetlen adók növelését. A reform kidolgozása 2003-ban kezdődött meg. Alapvetően két személyhez köthető, Ivan Mikloš (SDKÚ) pénzügyminiszterhez és a tanácsadójához, Richard Sulíkhoz. Sulík az egykulcsos adó rendszerét korábban, a diplomamunkájában járta körül. (Sulík, 2003) A reform lényegi célja a rendszer egyszerűsítése, semlegesítése és átláthatóvá tétele volt. A kormány a reform koncepcióját 2003. június 5-én fogadta el, és döntött arról, hogy a parlament elé tárja. Az elképzelés négy területet (3+1) érintett, a közvetlen és közvetett adókat egyaránt. Az új adózás alapvetően a jövedelemre és a fogyasztásra koncentrált volna. A tervezet szerint teljesen harmonizálták volna a személyi-jövedelemadót, az általános forgalmi adót és az iparüzési adót. Az adóbevételek átcsoportosultak volna a közvetlen adókról a közvetett adókra. (Zachar, 2004) A parlament ősszel elfogadta a javaslatot, és a program első lépcsője 2004. január 1-én hatályba lépett.

Az elsődleges lépés az egyszerűsítés volt. A reform előtt a jövedelemadó-alap kiszámítására 21 módszer létezett. A személyi jövedelemadó ötkulcsos volt (10, 20, 30, 35, 38%). Ezek mindegyikét egységesítették és bevezették a 19%-os kulcsot. Egyidejűleg megemelkedett az adómentes bér, da maga az adóalap kiszámítása sokkal egyszerűbb és átláthatóbb lett, így jelentősen beszűkült a trükközés lehetősége. Hasonló változások érintették az iparüzési adót is. Ez esetben a legfontosabb az adókulcs csökkentése volt, 25%-ról 19%-ra. (Golias, 2005) A parlamenti vita során némiképp módosult az adóból felajánlható arány 1%-ról 2%-ra.¹¹

A reform megszüntette az úgynevezett kisadókat, azaz az ajándékozási és hagyatéki adót, illetve 2005. január 1-étől az ingatlan-átruházási adót is módosította. Utóbbi esetében az átruházás és eladás után nem kell az ingatlan értéke után adót fizetni, csupán a beszerzési és

¹¹ Szlovákiában nincs külön egyházi adó. A személyi jövedelemadó két százalékát egy civil szervezet vagy alapítvány javára ajánlhatja fel az adófizető. A legtöbb egyház általában rendelkezik egy alapítvánnyal, amelyik így részesülhet a felajánlásokból

eladási összeg különbsége után. (Zachar, 2004) Ez viszont már jövedelemnek minősül, így átesik jövedelem-adó kategóriájába.

Az áfa esetében korábban volt egy 20%-os alap adókulcs, illetve egy csökkentett 14%-os. Az alacsonyabb kulcs alá tartozó termékek és szolgáltatások körét a korábbi törvények nem definiálták pontosan, illetve rendszeresen változtak. Ilyen esetekben nagyobb szerepük volt a lobbycsoportoknak. A reform ezt egységesítette, és minden termékre és szolgáltatásra egyaránt 19%-os áfát alkalmazott. Ezen kívül megnövelték a jövedéki adókat, ez elsősorban a dohányárak és üzemanyagok árait érintette. (MF SR, 2005)

A reform közvetlen eredménye az egyszerűség volt. Ezen kívül az OECD-tagok közül Szlovákia lett az az állam, ahol a legalacsonyabb a vállalatokat érő adók mértéke. Ez hozzájárult az ország versenyképességéhez. Az egyszerűség segítette a gazdaság „kifehérítését” és újabb munkahelyek teremtését. (Sulík, 2011) Statikus szempontból az államháztartásra nézve a reformnak negatív hatásai voltak, mert a bevezetése előtti állapotokat mérve kevesebb bevételre számított az államkassza. A közvetlen adók csökkentését csak részben, nem teljesen kompenzálta a közvetett adók emelése. Viszont végső soron a gazdaságra pozitív hatással volt. A várt eredmények hamarabb érkeztek, mint a reform kidolgozói azt gondolták volna. Szlovákiában jelentős számban megnövekedtek a külföldről jövő tőkebefektetések, amelyek hozzájárultak újabb munkahelyek teremtéséhez, ezáltal újabb bevételekhez az államháztartás számára. (Golias, 2005) A külföld és a legtöbb elemző ezt a reformot minősítette az összes közül a legfontosabbnak, amely jelentős mértékben hozzájárult Szlovákia gazdasági növekedéséhez, melynek köszönhetően elnyerte a Tátrai Tigris elnevezést. Az adóreformmal párhuzamosan készítették elő a nyugdíj- és szociális rendszer, valamint az egészségügyi reformot, és ennek az összehangoltságnak köszönhetően érett be a lakosság számára is a reform „gyümölcse”. (Zachar, 2004)

3.5 A Selye János Egyetem

Az MKP a kormányalakítási tárgyalások során két kiemelten fontos programpontra akart elfogadtatni. Az egyik az 1945-48 közötti időszakban kárt szenvedett csehszlovákiai magyarok kártérítése volt, a másik egy magyar nyelvű egyetem létrehozása. Az utóbbit a párt már az előző kormány idején is szorgalmazta, majd a tervet át is alakította, de nem járt sikerrel. A tárgyalások során a partnerek a kártérítést elvetették, de döntöttek az egyetem létrehozásáról.

A felsőoktatási intézmény kialakításakor kiemelt szempont volt, hogy az egyetem szolgálja és segítse a szlovákiai magyarságot. Így az egyetemre a közgazdaságtudományi kar mellé terveztek egy pedagógiai és egy református teológiai kart is. (Nicholson, 2003a) A szlovákiai református egyház döntő többségben magyar származású hívőkből áll. Korábban a magyar református lelkészeket magyar oktatási intézményekben képezték.

A parlament 2003. október 23-án döntött az új felsőoktatási intézmény, a Selye János Egyetem létrehozásáról. (Balogová, 2004) A törvény 2004. január 1-én lépett hatályba, és szeptembertől fogadta a diákokat. A terveknek megfelelően három kart hoztak létre.

3.6 Egyszer fenn, másszor lenni

A kormány megalakulása után pár hónappal aktuális témává vált az új köztársasági elnök személye. Azt sejteni lehetett, hogy a kormányból nem sokan lesznek, akik Schustert támogatnák megint. A koalíció ellenben a négy évvel korábbival, nem egyezett meg abban, hogy közös jelöltet indítsanak, de ennek lehetőségét egyik párt sem zárta ki.

2003 januárjában a kabinet pártjait meglepetésként érte, amikor Dzurinda a koalíciós egyeztető tanács ülésén bejelentette, hogy az SDKÚ jelöltje az államfői posztra a külügyminiszter, Eduard Kukan lesz. (Nicholson, 2003b) Négy nappal később a KDH elnöksége ülésezett, és azt a döntést hozta, hogy a párt nem támogatja Kukant, hanem saját jelöltet állít, František Mikloško személyében. Mikloško a párt népszerű és befolyásos politikusa. Korábban házelnök is volt, még 1990 és 1992 között. A kérdésben még nem foglalt állást sem az ANO, sem az MKP. A liberálisok később arról döntöttek, hogy Mikloškot elvi, Kukant politikai okokból nem támogatják, és saját soraikból jelölnek valakit. A választás Ľubomír Romanra esett, a Pozsonyi megye közgyűlésének elnökére. A három különböző jelölt mutatta a jobboldal széttagoltságát, ami akár azzal a veszéllyel járhat, hogy egyik kormánypárti sem lesz sikeres.

Időközben visszatért Szlovákia washingtoni nagykövete, Martin Bútora. A sajtóban felmerült az a hír, hogy akár ő is egy jelölt lehetne, sőt olyan, akit az egész koalíció támogatni tudna. Bútora meg is kezdte a kampányát, mint polgári jelölt, és nekikezdett az aláírásgyűjtésnek.¹² (Pisárová, 2003b) Kezdetben az MKP kivételével minden párt elzárkózott a Bútora jelölésétől, de több jobboldali értelmiségi támogatta. Majd körükben is vita alakult ki, hogy őt vagy Mikloškot támogassák inkább. Bútora pont abban bízott, hogy legalább az

¹² Szlovákiában két módja van az indulásra az államfői választásokon. A jelölt vagy összegyűjt kellő számú aláírást, vagy bizonyos számú képviselő támogatja.

MKP őt fogja támogatni, mivel korábban nagyon szimpatizált és támogatta is a magyar kisebbséget. Ennek ellenére a magyar párt végül úgy döntött, hogy választóinak Mikloško támogatását javasolja.

A kérdésben az ellenzék sokáig hallgatott. Sem a Smer, sem a HZDS nem nyilatkozott. Kérdéses volt az is, hogy Schuster jelölteti-e magát. Az elnöki hivatal viszont nekikezdett az elnököt támogató aláírások gyűjtésébe. Egy idő után maga az államfő is bejelentette, hogy amennyiben jelölteti magát, azt csakis polgári jelöltként fogja megtenni, de nem zárkózik el egyik párt támogatásától sem.

Végül több parlamenten kívüli politikai erő is megnevezte jelöltjeit, köztük a HZD is, mégpedig Ivan Gašparovičot. Kezdetben senki nem tartotta esélyesnek, mert a közvélemény-kutatások rendre a 4-5. helyek köré sorolták.

A jelölés bejelentésének határidejekor még két politikus is sajtótájékoztatót tartott, és bejelentették, hogy indulnak a választásokon. Ez a két ember Rudolf Schuster és Vladimír Mečiar volt.

Időközben a Smer a szakszervezetekkel együtt aláírásgyűjtésbe kezdett egy olyan népszavazásról, ami lerövidítené a parlamenti ciklust és előrehozott választásokat eredményezne. Az aláírásgyűjtés sikeres volt, és az államfőn múlt, hogy mikorra írja ki a referendumot. Hrušovský már korábban döntött arról, hogy az elnökválasztások első fordulóját 2004. április 3-án fogják megtartani. (Fila, 2004) Nyilvánvaló volt Szlovákia népszavazási tapasztalatából, hogy ez is csak akkor lehet sikeres, ha egy napon tartják, több embert is megmozgató választással. Schuster végül úgy döntött, hogy a népszavazást ugyanarra a napra írja ki. Ezzel egyértelműen a Smer-nek kedvezett. Emiatt annál meglepőbb volt, hogy pár nappal a választások előtt Fico sajtótájékoztatón bejelentette, hogy pártja Gašparovičot támogatja. (Balogová, 2004)

Április harmadikán lezajlottak a választások és a népszavazás is. Az utóbbin a részvétel 36% körüli volt, így egy újabb érvénytelen referendum írta be magát az ország történelmébe. Az elnökválasztásokon 48%-os részvétel volt, ami viszont nem veszélyeztette érvényességüket. Annál meglepőbb volt az eredménye. A hosszú időn keresztül favorizált, és a közvélemény-kutatásokat végig vezető Eduard Kukan a harmadik lett. Az első helyen Mečiar végzett, őt Gašparovič követte. A negyedik helyre Schuster került, mögötte voltak Mikloško és Bútora. (Krejčí, 2006)

Az eredmény sokként érte a koalíciót. Kukanon nem segített még az sem, hogy pár nappal korábban Roman bejelentette, hogy visszalép a javára. (Balogová, 2004) A kormány pártjai azt javasolták választóiknak, hogy a második fordulóban ne vegyenek részt. Több újságíró is tét

nélkülinek nevezte, hisz abban Mečiar és egykori legközelebbi munkatársa, Gašparovič mérköztek meg egymással.

A második fordulót két héttel később tartották, és azokon Gašparovič lett a befutó. (Krejčí, 2006)

3.7 Fogyatkozó többség

A kormány megalakulásakor viszonylagos euforikus hangulat uralkodott, hisz a koalíciós pártok között látszólag összhang uralkodott, és a kényelmes kormányzáshoz meg is volt a szükséges többség. Azt senki nem vitatta, hogy ez a többség is labilis lehet, csakúgy, mint a négy évvel korábbi, mindenki bízott abban, hogy kitart a következő választásokig.

3.7.1 Repedező ANO

Az első „veszteséget” a koalíció már 2003 nyarán elszenvedte. Anton Danko (ANO), Poprád polgármestere kilépett a frakcióból és a pártból. Döntését azzal indokolta, hogy nem tetszik neki a párt vezetőinek a politizálása. Hozzátette, hogy ez nem érinti a koalíciós többséget, mivel azt nem hagyja el, csupán a pártot. Danko végül többségében hű maradt az ígéretéhez és általában a kormánypártokkal együtt szavazott.

Ezzel azonban az ANO-n belül nem ért véget a pártszakadás. 2003 nyarán a párt két politikusa, Robert Nemcsics, gazdasági miniszter és Branislav Opaterný, a közlekedési minisztérium államtitkára nyíltan kritizálták a pártvezetést, mondván, hogy Ruskonak diktatórikus módszerei vannak. Ezek után heves vita bontakozott a párton belül, és végül az a döntés született, hogy a párt felszólítja a két politikust, hogy mondjanak le kormányzati pozíciójukról. (Pisárová – Fila, 2003) Ez meg is történt, viszont mindkettőjüknek joguk volt visszatérni a parlamentbe képviselőként. Ezt követően kiléptek a frakcióból és ők is függetlenként politizáltak. Ezzel elvileg megszűnt a koalíciós többség, mert a frakciókban maradt képviselők száma 75-re esett, ami pont a parlament 50%-a. A korábbi miniszter azonban Dankohoz hasonlóan, a koalícióval együtt szavazott, Opaterný viszont nem. Nemcsicset a miniszteri székben Pavol Rusko, a párt elnöke követte.

3.7.2 A „csoport”

2003. augusztus 8-án Dzurinda tartott egy sajtótájékoztatót a koalíció őszi programjáról és a korábban kialakult kormányon belüli vitákról. Ezen kívül tett egy elég érdekes utalást arra,

hogy az országban működik egy „csoport”, amely azért lobbyszik, hogy lejárassa a kormányt. A miniszterelnök ezen bejelentésére a politikusok hamarabb reagáltak, mint bárki más. Az akkori legfőbb ügyész, Hanzel kért a kormányfőtől bővebb tájékoztatást arról, hogy kikből állhatna ez a csoport. A nyilvánosságra nem került részletesebb információ. Pár nappal később a parlament Nemzetbiztonsági Bizottsága kérette az SIS igazgatóját, és beszámolót kért tőle. Az ülés végén a bizottság elnöke Robert Kaliňák (Smer) bejelentette, hogy a csoport tényleg létezik. Pár nappal később azt is elmondta, hogy tudja, kik vannak csoportban, és ezeket a személyeket meg is nevezte. (Leško, 2007a) Köztük volt több ismert személy az államigazgatásból, üzleti életből és újságírók is. A legérdekesebb köztük Ján Mojžiš neve volt, a Nemzetbiztonsági Hivatal (NBÚ)¹³ igazgatója.

A miniszterelnök kezdetben tagadta a neveket tartalmazó listát, majd később úgy döntött, hogy kezdeményezi Ján Mojžiš menesztését. Ez a kormány hatáskörébe tartozott. A KDH és az MKP a javaslatot elutasították, az ANO támogatta. Dzurinda a kérdést szavazás elé vitte, de sikertelen lett, annak ellenére, hogy az SDKÚ és a liberális párt által jelölt miniszterek többségben voltak. Ivan Šimko (SDKÚ), a védelmi miniszter ugyanis nemmel szavazott. Dzurinda még aznap összehívta a párt elnökségét, mely döntött arról, hogy Šimkot menesztik a miniszteri posztról. (Fila, 2003a) Később Juraj Liška, Trenčín polgármesterét jelölték a tárca élére. Šimko ezek után visszatért a parlamentbe, ahol bejelentette, hogy őt nem köti a frakciófegyelem. 2003 novemberében további hét frakciótársával közös sajtótájékoztatót tartott és azt mondta, hogy egy platformot alapítanak a párton belül. Egy hónappal később mind a nyolcan kiléptek a pártból, és megalapították a Független Fórum (Slobodné Fórum – SF) pártot. Ezzel a kormány de facto is elveszítette többségét, képviselőinek száma 68-ra esett és a továbbiakban kisebbségben kormányzott. (Balogová, 2003b)

Miután Liška miniszter lett, a kormány menesztette Mojžišt. A „csoport-ügy” még pár hónapig, sőt évig jelen volt a politikában. Majd később, Dobroslav Trnka, az új legfőbb ügyész újra meghallgatta Dzurindát az ügyben. Utána azt nyilatkozta, hogy a „csoport” tényleges létezése nem bizonyítható, akár az is mondható, hogy soha nem is létezett. A botrány egy időre megtépázta Dzurinda renoméját. Elsősorban a vitatott alapú ijesztgetések miatt, másodsorban Šimko kirúgása miatt. Nemtetszésüket fejezték ki egyes külföldi politikusok is, és a hazai újságírók kezdték Mečiarhoz hasonlítani. Az SDKÚ népszerűsége is pár hónapra 5% alá esett, de utána újra visszatért a küszöb fölé. (Pisárová, 2003a)

¹³ Magyarország esetében a Nemzetbiztonsági Szakszolgálatnak lehet megfeleltetni. Szlovákiában az SIS egyben a polgári hírszerzési és elhárítási titkosszolgálat is.

Az SF ezek után elkezdett szerveződni. Hamarosan csatlakozott hozzá Branislav Opaterný is. A párt a kezdetektől fogva ellenzékiként viselkedett a parlamentben. Rendszeresen a kormány beadványai ellen szavazott. Meglepetést okozott a párt alakuló kongresszusa, ahol Ivan Šimko mellett az elnöki posztért Zuzana Martináková is indult, eredetileg pro forma. Martináková korábban Dzurinda egyik főtanácsadója volt és az SDKÚ-n belül is fontos pozíciót töltött be. 2002-ben a párt jelöltjeként megválasztották a parlament alelnökének. A kongresszuson az a meglepetés született, hogy az alapító Šimko helyett Martinákovát választották a Szabad Fórum elnökének. A volt védelmi miniszternek ez szemmel láthatólag nem tetszett, és ennek hangot is adott a kongresszuson. Végül megválasztották a párt első számú alelnökének, de a kezdettől fogva egy belső ellenzékiként viselkedett.¹⁴

A pártvezetés és Šimko közti konfliktus az egészségügyi reformcsomag szavazásakor jött ki a legjobban, amikor az alapító az SF döntése ellenére támogatta a kormánypárti javaslatot. Martináková felszólította, hogy mondjon le párton belüli tisztségéről. Erre Šimko innen is kilépett, és megalapított egy újabb pártot, Misia 21 (21-es Küldetés) néven. Ezen politikai erő alakuló ülésén Šimkot végül elnöknek választották. Míg az SF a közvélemény-kutatásokban rendszeresen az 5%-os küszöb környékén mozgott, bár azt nem lépte át, a Misia 21-et a legtöbbször még ki sem mutatták. (Krejčí, 2006)

3.7.3 A tizenegy „független”

A HZDS 2002-es eredménye a párton belül több jelentős politikusnak nem tetszett. Sokan azt kezdeményezték, hogy hívjanak össze egy rendkívüli kongresszust, amin akár le is válthatnák a pártelnököt. Mečiar megsértve a párt alapszabályát, ezt elutasította. (Nicholson, 2002f) Ezek után Vojtech Tkáč vezetésével 11 képviselő elhagyta a frakciót, majd közösen megalapították a Ľudová únia (Népszövetség – LÚ) pártot és közösen léptek fel. A közvélemény-kutatások azonban nagyon alacsony népszerűségi számokat mutattak, sőt egy idő után ki sem mutatták a pártot. Miután ez nem átmenetinek, hanem tartósnak is bizonyult a fegyelem a párton belül teljesen elveszett. A 11 volt HZDS-es képviselő célja már nem lehetett más, mint hogy minél hosszabb ideig megmaradni a parlamentben, ennek érdekében meg elhalasztani az előrehozott választásokat. Így ezen képviselők többsége több alkalommal a kormánnyal együtt szavazott, támogatva a legtöbb reformot is. (Leško, 2007k)

¹⁴ Šimko már az SDKÚ-ban is elnöki babérokra próbált törni, mikor 2002 tavaszán Dzurinda kihívójaként jelent meg. A döntése sokakat meglepett, de általában betudták egy pro forma indulásnak.

A maradék HZDS a későbbiekben annak ellenére, hogy egységes maradt, sokszor feloldotta a frakciófegyelmet. A párt több képviselője is a koalíciós beadványokat támogatta, de azt hivatalosan nem indokolták meg. Mind a HZDS, mind a Tkáč-féle csoporttal kapcsolatban felmerültek azok a vádak, hogy a koalíció vásárolja a képviselők szavazatait, ezáltal biztosítva parlamenti „többségét”.

3.7.4 Rusko bukása

2005 nyarán felmerült egy újabb botrány Pavol Ruskoval kapcsolatban. Kiderült, hogy még pár évvel korábban, amikor még a Markízát indította egy 100 millió koronás kölcsönt vett fel egy vállalkozótól. A vállalkozó időközben meghalt, de Rusko állította, hogy mindent visszafizetett neki, és ezt alá is tudta támasztani. Azt viszont nem tudta megmondani, hogy annak idején a pénzt mire használta. (MacLeod, 2005)

Az ügy nem tetszett a KDH-nak, és ultimátumot adott a miniszterelnöknek, hogy amennyiben ésszerű időn belül Rusko nem magyarázza meg az ügyet, akkor a kereszténydemokraták kilépnek a kormányból. (Balogová, 2005) A konzervatívok és az ANO között már korábban is rengeteg konfliktus alakult ki. Ez többször veszélybe sodorta a koalíció egységét is. Többen is azt mondták, hogy hiba volt rekord idő alatt létrehozni a kormányt, és annak ellenére, hogy a gazdasági kérdésekben hamar meg tudtak állapodni, szükséges lett volna megbeszélni az ideológiai nézeteltéréseket is. A konfliktus többször is megnehezítette a kormány és a parlament működését. Mikor Rusko miniszter lett, lemondott a parlament alelnökének tisztségéről, de a kormánytöbbség – valószínűleg a KDH szavazatai miatt – nem volt képes a liberális párt jelöltjét megválasztani.

Dzurinda az ultimátum letelte előtt a KDH oldalára állt, és bejelentette, hogy kérni fogja a köztársasági elnököt, hogy menessze Ruskot. Ezzel Gašparovič elébe ment az eseményeknek és saját hatáskörben döntött. (Jurinová, 2005c) Utána Rusko vissza akarta hívni a pártja által jelölt többi minisztert is, de sem ők, sem a koalíció többi pártja ezt nem akarta. Pár héttel később az SDKÚ, a KDH és az MKP közösen felmondták a koalíciós szerződést az ANO-val. Az liberális párton belül is engedetlenségi mozgalom indult, le akarták váltani az elnököt. Ez végül nem sikerült, de a frakción belül a többség Rusko ellen fordult. A képviselőcsoport felbomlott, és pártelnökkel szemben az első alelnök, Ľubomír Lintner körül csoportosultak a képviselők. Majd a három kormánypárt kiegészítette a koalíciós szerződést és megállapodtak a Lintner-féle csoporttal, hogy együtt kormányoznak. (Jurinová, 2005a) Ez már ekkoriban

nem jelentett nagy veszteséget a kabinetnek, mivel a frakció többsége a Lintner-csoportban volt.

Az ügy gyakorlatilag romba döntötte az ANO már amúgyis nagyon alacsony népszerűségét. Sokan attól féltek, hogy a párt az SOP sorsára jut. Ekkorra már sejteni lehetett, hogy a félelem beigazolódik. A Lintner-féle csoport egyes politikusai alapítottak egy saját pártot Nádej (Remény) néven, és azzal akartak versenyezni a liberális szavazókért.

3.7.5 A koalíció „lelkiismerete”

A kormány megalakulásakor elkötelezte magát amellest, hogy kiegészíti a Vatikánnal kötött szerződést. Ez több megállapodást is jelentett, többek közt az oktatást, kultúrát, egyház-finanszírozást érintették. Az utolsó szerződés a lelkiismeretet érintette. Ez váltotta ki a legtöbb vitát. Ratifikálása estén az orvosok elutasíthatnák az abortusz elvégzését, vagy a gyógyszereszek elutasíthatnák a fogamzásgátlók kiadását lelkiismereti okokra hivatkozva. Ez leginkább az ANO-nak nem tetszett, ezért is halasztódott a kormányban a jóváhagyása.

Miután a liberálisokat kizárták a kormányból, elesett az akadály. Ennek ellenére a külügyminiszter, Eduard Kukan (SDKÚ) vonakodott. Az ok pont az volt, hogy a közelgő választásokon valószínűsíthető volt, hogy egyik liberális párt sem fog befutni, és szavazóikat pont az SDKÚ vehetné át. Viszont a szerződés hatályba lépése esetén pont ezek a voksok úszhatnának el Dzurindáéktól. (Jurinová, 2006a)

2006 elején a KDH újabb ultimátumot adott a miniszterelnöknek a szerződés ügyében. Ennek a kormányfő nem tett eleget. Pavol Hrušovský február 7-én bejelentette, hogy a KDH összes minisztere és államtitkára azonnali hatállyal lemond, és a párt kilép a koalícióból. Ő maga kiírta szeptemberre a választásokat, és lemondott a házelnöki posztról. A maradék időre Bugár Bélát bízta meg a parlament vezetésével.

A konzervatívok kilépése után egyértelművé vált, hogy a kormány olyannyira kisebbségbe került, hogy megkérdőjeleződött a legitimitása is. A kabinet döntött arról, hogy szavazásra bocsájtják az előrehozott választásokat. Pár nappal később a parlament széles egyetértéssel döntött arról, hogy lerövidíti a parlamenti ciklust, és a választásokat három hónappal korábban, június 17-én fogják megtartani. (Jurinová, 2006b)

A választási kampány nagyon rövid volt, bár sok újdonságot tartalmazott. Az időközben módosított törvény alapján már csak egy napon tartották. Megszűnt a kampánycsend is, gyakorlatilag urnazárásig lehetett harcolni a választókért. Ezen kívül felértékelődtek a

preferenciaszavazatok, már elég volt jóval kevesebbet szerezni ahhoz, hogy a jelölt előrébb kerüljön a listán.

A választásokat a Smer nyerte megszerezve a szavazatok több mint 29%-át és 50 mandátumot. Utána az SDKÚ végzett majdnem 19%-os eredménnyel, ami 31 képviselői helyet hozott a párt számára. Fej-fej mellett végzett az időközben újraegyesült SNS és az MKP, egyenként közel 12%-os szavazataránnyal és 20 honatyával. A várakozásokkal ellentétben nagyon gyengén szerepelt a HZDS és a KDH, egyikőjük sem érte el a 9%-ot. Előbbi 15, utóbbi 14 mandátumot kapott. (ŠÚ SR, 2006)

A kormányt a Smer hozta létre az SNS és a HZDS segítségével. (Hamberger, 2007) Az SDKÚ, KDH és az MKP politikusai nyolc év után kiszorultak a hatalomból, és ezzel együtt egy időre véget is ért a reformok korszaka Szlovákiában.

Befejezés

Az 1998 és 2006 közötti korszak vitathatatlanul sok pozitívumot hozott Szlovákia számára. Ebben a folyamatban kiemelkedő szerepe volt a miniszterelnöknek Mikuláš Dzurindának.

Korábban egyfajta kompromisszumos jelöltként, mint az ellenzék legnépszerűbb politikus a emelkedett ki, és lett az SDK pártszövetség szóvivője, majd elnöke. Kormányzásának kezdetén nehéz helyzetben vette át az ország irányítását. Az elkerülhetetlen reformok meglépéséhez szüksége volt egy széles, még nem lejáratódott, a külföld számára elfogadható koalícióra. Egy ilyen kormányt nehéz volt összetartani, és a sorozatos támadások – ellenzéktől, koalíciós partnerektől egyaránt – ellenére sikerült összetartania és kibírnia az első ciklust. Sokan azzal kritizálták, hogy kormányának teljesítménye messze elmaradt a négy évvel korábban várttól, és az általa ígérttől. Ennek ellenére sikerült kormányfői székben maradnia a következő választások után is. Ezt leginkább a Szlovákiára nehezedő külföldi nyomásnak köszönhetette. A lakosságban tudatosult, hogy a nyugati integráció csak akkor válhat valóra, ha a következő kormány az előző lépéseivel kontinuitást vállal. Így született olyan eredmény, amelynek köszönhetően Dzurinda a kormány élén maradhatott. Mint maga is fogalmazott, az emberek néha önmegtagadással választanak. A 2002-es szavazás is ilyen volt. Tudatában annak, hogy még egy esélyt már nem biztos, hogy kap, nekilátott a bátrabb gazdasági reformoknak.

A második kormányának megalakításakor már más elvek vezérelték, mint négy évvel korábban. Lemondott a széles koalícióról, és inkább egy szűk, de ideológiájukban, céljaikban egymáshoz sokkal közelebb álló pártokból rakta össze kormányát. A kabinet megalakulása után ő maga is úgy nyilatkozott, hogy Szlovákiának szüksége van olyan lépésekre, amelyek egy ideig nem tetszenek a lakosságnak, és népszerűtlenné tehetik kormányát. Viszont hozzátette azt is, hogy hajlandó beáldozni a népszerűséget a gazdaság rendbetételéért. A prognózis be is igazolódott, a kormánypártoknak már nem adatott meg a következő választásokon a kormányalakítás lehetősége, viszont Szlovákia makrogazdasági mutatói magukért beszéltek.

A kormányzás során többször érték vádak, hogy ő is – elődjéhez hasonlóan – belekeveredik korrupciós ügyekbe, és társainak is elnézi azokat. Emellett az a kritika is érte, hogy a kormányon belül többször inkább azokkal szövetkezett, akik ideológiailag messzebb

álltak tőle, ám erre az a magyarázat adható, hogy miniszterelnökként meg kellett találnia az egyensúlyt a kabinetben belül.

Tény és való, hogy kormányzása idején Szlovákia nem várt eredményeket ért el. A térség leszakadó országából az egyik legdinamikusabban növekvő lett. Az 1998-ban még elszigetelt, és korlátozottan szabadnak nyilvánított állam 1999-ben az OECD, 2004-ben a NATO és az Európai Unió és 2006-ban az ENSZ BT tagja lett. Mondhatni nyolc év alatt sikerült az országot a „mélypontról a csúcsra” emelni. A munka gyümölcse egyes esetekben csak 2006 után érett be. A kormány leköszönése után vezették be az eurót, és a BT-tagság nagy részét is a következő kormány idején töltötték be.

A második Dzurinda-kormány bukásával 2006-ban egy időre véget ért a reformok korszaka Szlovákiában. A következő kabinet nem volt hajlandó folytatni őket. A reformkormány miniszterei és tanácsadói egyaránt jelezték, hogy egyik sincs teljesen befejezve, és a maximumot csak úgy lehet kihozni belőlük, ha folytatják őket. Ez nem történt, bár az utóbbi hónapokban mutatkozik hajlandóság arra, hogy befejezzék az elkezdettet.

A szlovák reformok és azok bevezetése időközben több helyen emlegetett, sőt átvett példa lett. Kétségtelen, hogy a jövőre nézve több közülük más országok számára is akár pozitív példa, követhető minta lehet.

Irodalomjegyzék

- Adamek, Simon (1999): Az államháztartás célkeresztben. (lekérdezve 2011.03.16.)
<http://spectator.sme.sk/articles/view/5017/1/> (angol nyelven)
- Baľo, Maroš (1999): Hogyan kell javítani a szlovák gazdaság helyzetén. SME, 1999.05.05.
(szlovák nyelven)
- Balogová, Beáta (2003)a: A parlament zöldet mutat a magyar egyetemnek. (lekérdezve 2011.03.16.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/14197/10/> (angol nyelven)
- Balogová, Beáta (2003)b: Šimko elhagyja az SDKÚ-t, hamarosan új pártot alapít. (lekérdezve 2011.03.24) <http://spectator.sme.sk/articles/view/14628/10/> (angol nyelven)
- Balogová, Beáta (2004): Az ANO Kukant támogatja, a Smer Gašparovičot, Mečiar vezet. (lekérdezve 2011.03.23.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/15428/10/> (angol nyelven)
- Balogová, Beáta (2005): A kereszténydemokraták Rusko fejét akarják. (lekérdezve 2011.03.25.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/20592/10/> (angol nyelven)
- Benedik, Marek – Földesová, Andrea – Galanda, Milan – Hrubala, Ján – Procházka, Radoslav (2000): Jogállam, közjog, alkotmányosság és bíróság. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- Beňo, Ivan (1999): A média által kiművelt elnökjelölt. SME, 1999.05.04. (szlovák nyelven)
- Bilčík, Vladimír – Bruncko, Martin – Samson, Ivo (2000): A Szlovák Köztársaság integrációja az EU-ba, NATO-ba és az OECD-be. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- Bútorová, Zora – Gyárfášová, Oľga – Velšic, Marián (2000): Közvélemény. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- Bútorová, Zora – Gyárfášová, Oľga – Velšic, Milan (1999): Közvélemény. In: *Mesežnikov, Grigorij – Ivantýšyn, Michal (ed.) (1999): Szlovákia 1998-1999 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- Buzinger, Martin (1999): Jogállam lesz Szlovákia? SME, 1999.06.01 (szlovák nyelven)
- Deván, Dušan (1998): Nulla az állam számláján. SME, 1998.09.24 (szlovák nyelven)

Dostál, Ondrej (2000): Nemzeti kisebbségek. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)

Dzurinda, Mikuláš (2002): Ahol van akarat, ott van az út. Bratislava: LCA (szlovák nyelven)

Fila, Lukáš (2002): Az új kabinet bemutatása. (lekérdezve 2011.03.13.)

<http://spectator.sme.sk/articles/view/10778/0/> (angol nyelven)

Fila, Lukáš (2003)a: Menesztik a védelmi minisztert. (lekérdezve 2011.03.24.)

<http://spectator.sme.sk/articles/view/13832/1/> (angol nyelven)

Fila, Lukáš (2003)b: Nő a NATO-tagság támogatottsága. (lekérdezve 2011.03.14.)

<http://spectator.sme.sk/articles/view/11512/1/> (angol nyelven)

Fila, Lukáš (2004): A népszavazás az elnökválasztások napján lesz. (lekérdezve 2011.03.23.)

<http://spectator.sme.sk/articles/view/15010/1/> (angol nyelven)

Filipko, Richard (1998): Az eddigi gazdaságpolitika a Környezetvédelmi Bizottságba való SME, 1998.09.27. (szlovák nyelven)

Florián, Martin (1999): Kiről és miről fogunk választani a második fordulóban? SME, 1999.05.25 (szlovák nyelven)

Frank, Michal (2002): Találkoztak a BMG ügyfelei. (lekérdezve 2011.02.27.)

<http://www.sme.sk/c/244854/stretli-sa-klienti-bmg.html> (szlovák nyelven)

Gembický, Július (1998): Népszavazás a választások árnyékában. SME, 1998.09.24. (szlovák nyelven)

Gembický, Július (1999)a: A DU kongresszusa dönt az SDK-ról is. SME, 1999.05.17. (szlovák nyelven)

Gembický, Július (1999)b: A liberális összetartás isteni kívánsága. SME, 1999.05.24 (szlovák nyelven)

Gembický, Július (1999)c: Kitart az SOP a polgári egyetértéssel? SME, 1999.06.01. (szlovák nyelven)

Goliaš, Peter (2005): Reformok Szlovákiában. (lekérdezve 2011.03.20.)

www.ineko.sk/file_download/453+danova+reforma+na+slovensku&hl=en&pid=bl&srcid=ADGEESjSxWHVrKeD0m3W3GS8Pk_-f7_ik3_ayULXh3CZSw0fCSs6IWwQvIewt2iub4vB-0gy02VotGrbHgORJp4WcM2VwL36V0xutGLNSGBtrKtIG4cdojBortWIMt0aLPSG8yGsW53D&sig=AHIEtbRHkjiQ0NYqeSjcm4eW5WfV8WZwQ&pli=1 (szlovák nyelven)

Hamberger, Judit (2001)a: A szlovák és a cseh külpolitika Jugoszlávia NATO-bombázása idején. In: *Politikatudományi válaszok a XXI. század kihívásaira. VII. Politológus vándorgyűlés. Pécs. Pécsi Tudományegyetem.*

Hamberger, Judit (2001)b: A szlovákok az MKP kormányzati szerepéről. In:

Kisebbségkutatás, 2001/4. pp. 68-80.

Hamberger, Judit (2001)c: Alkotmánymódosítás Szlovákiában. In: *Provincia, 2001/4. p. 15.*

Hamberger, Judit (2003): A "régi szlovák nemzet" fiatal államisége. In: Kiss J. László (ed.): *Nemzeti identitás és Külpolitika Közép- és Kelet-Európában. Budapest. Teleki László Alapítvány.*

Hamberger, Judit (2004)a: A Magyar Koalíció Pártja a szlovák kormányban. In: Fazekas József-Huncík Péter (ed.): *Magyarok Szlovákiában (1989-2004). Összefoglaló jelentés. A rendszerváltástól az Európai Unió csatlakozásig. I. kötet. Somorja-Dunaszerdahely. Fórum Kisebbségkutató Intézet-Lilium Aurum Könyvkiadó.*

Hamberger, Judit (2004)b: A magyar-szlovák viszony esélyei az MKP kormányzati helyzetének tükrében. In: *Külügyi Szemle, 2004/1-2. pp. 28-47.*

Hamberger, Judit (2004)c: A szlovákiai Magyar Koalíció Pártja kormányzati szerepének értékelése. In: Blénesi Éva-Mandel Kinga (ed.): *Kisebbségek és kormánypolitika Közép-Európában (2002-2004). Budapest. Gondolat-MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet.*

Hamberger, Judit (2005): Nem alternatíva, hanem szükségszerűség – a szlovákok kacskaringós útja az Európai Unióba. In: Kiss J. László (ed.): *A Huszonötök Európai. Budapest. Osiris.*

Hamberger, Judit (2006): A szlovákiai választások győztesei. In: *Kommentár, 2006/4. pp. 96-103.*

Hamberger, Judit (2007): A (baloldali) populizmus diadalmenete Szlovákiában. A Smer története. In: *Politikatudományi Szemle, 2007/2. pp. 53-77.*

Hamberger, Judit (2008): A magyar kisebbség jogi-politikai helyzete Szlovákiában 1989 novembere után. In: Bárdi Nándor-Fedinec Csilla-Szarka László (szerk.): *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. Budapest. Gondolat Kiadó - MTA Kisebbségkutató Intézet.*

Henderson, Karen (2003): A szlovák EU-csatlakozásról szóló népszavazás (lekérdezve 2011.03.14.)

www.sussex.ac.uk/sei/documents/epernbrefslovak.pdf+slovensko+referendum+eu+2003&hl=en&pid=bl&srcid=ADGEESjLfYJKPgjeLoqpDmeCUZDD0ABmTze7vJiqOhM2HiflY0e2E1abZxDjTtvkpJBODp1FpU06ETm33krBUe6kXyZz6DCjUk0BBYTNA7TRAA3GmPxda-Xz7HaaRgeWUbgLS3Qe87Ir&sig=AHIEtBRMuK--vgFuEp2pUQ9FUOHVkgOefw (angol nyelven)

<http://spectator.sme.sk/articles/view/1656/1/> (angol nyelven)

<http://spectator.sme.sk/articles/view/9729/10/> (angol nyelven)

- Jakoby, Marek – Morvay, Karol – Pažitný, Peter (2000): Általános gazdasági fejlődés. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- Jurinová, Martina (2005)a: A koalíció befejezi az együttműködést az ANO-val. (lekérdezve 2011.03.25.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/20711/10/> (angol nyelven)
- Jurinová, Martina (2005)b: Az Európai Alkotmány simán átment a szlovák parlamenten. (lekérdezve 2011.03.14.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/19742/10/> (angol nyelven)
- Jurinová, Martina (2005)c: Ruskot menesztették. (lekérdezve 2011.03.25.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/20661/1/> (angol nyelven)
- Jurinová, Martina (2006)a: A KDH és az SDKÚ összecsap a Vatikáni Szerződésen. (lekérdezve 2011.03.23.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/22255/10/> (angol nyelven)
- Jurinová, Martina (2006)b: A szerződés halálos csókja a koalíción. (lekérdezve 2011.03.23.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/22437/2/> (angol nyelven)
- Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO (szlovák nyelven)
- Kotian, Róbert – Stupňan, Igor: Választások 2002. SME, 2002.09.13. (szlovák nyelven)
- Kotian, Róbert (1998): Se nem naiv, se nem ártatlan. SME, 1998.10.31. (szlovák nyelven)
- Kotian, Róbert (1999)a: A háromlábú szék teljes – stabil is lesz? SME, 1999.05.31. (szlovák nyelven)
- Kotian, Róbert (1999)b: Az elnök és az ország stabilitása. SME, 1999.05.25. (szlovák nyelven)
- Kotian, Róbert (1999)c: Önálló, baloldali és kormánypárti. SME, 1999.05.28. (szlovák nyelven)
- Krejčí, Oskar (2006): Új könyv a választásokról. Praha: Professional Publishing (cseh nyelv)
- Krivý, Vladimír (1999): A választások eredményei 1998-ban és 1999-ben. In: *Mesežnikov, Grigorij – Ivantýšyn, Michal (ed.) (1999): Szlovákia 1998-1999 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- Kubica, Tomáš (2011): Ako sa kradlo za Mečiara, tak sa kradne za Dzurindu, a tak sa... (lekérdezve 2011.03.16.) <http://korzar.sme.sk/c/4661910/ako-sa-kradlo-za-meciara-tak-sa-kradne-za-dzurindu-a-tak-sa.html> (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (1998)a: Fordulat biztosan, de lehet annál több is. SME, 1998.09.27. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (1998)b: Lehetőség a visszahívásig. SME, 1998.10.31. (szlovák nyelven)

- Leško, Marián (1999)a: Az első forduló után: se győzelem, se vereség. SME, 1999.05.17 (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (1999)b: Vagy Rudolf Schuster, vagy Valdimír Mečiar. SME, 1999.05.24. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)a: A kis országban egy kis csoport van. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)b: A köztársaság elnökének szidalmazása. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)c: A módosítás atyja. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)d: Az új csak a millennium. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)e: Drasztikus mentőcsomag. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)f: Eredetileg koalíciós elnök. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)g: Fekete könyvek. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)h: Koncoš végzett az SDL-lel. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)i: Megadott, javított, megszüntetett. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)j: Nem véletlen hasonlóság. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)k: Tkáč tizenegye. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)l: Több, mint választások. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Leško, Marián (2007)m: Választás önmegtagadással. SME, 2007.12.29. (szlovák nyelven)
- Lukáč, Pavol – Samson, Ivo – Duleba, Alexander (2000): Visegrádi Együttműködés, regionális kezdeményezések és a Szlovák Köztársaság kapcsolatai a szomszédos államokkal. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- MacLeod, Magdalena (2005): Rusko nem tudja megmagyarázni, hogyan fizette vissza az adósságát. (lekérdezve 2011.03.25.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/20444/10/> (angol nyelven)
- Mesežnikov, Grigorij – Ivantyšin, Michal (ed.) (1999): Szlovákia 1998-1999 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO (szlovák nyelven)
- Mesežnikov, Grigorij (1999): Belpolitikai fejlődés és a politikai pártok rendszere. In: *Mesežnikov, Grigorij – Ivantyšin, Michal (ed.) (1999): Szlovákia 1998-1999 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)

- Mesežnikov, Grigorij (2000): Belpolitikai fejlődés és a politikai pártok rendszere. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)
- MF SR (2005): Munkaanyag az adóreformhoz. Szlovák Köztársaság Pénzügyminisztériuma. (lekérdezve 2011.03.24.) <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=3996> (szlovák nyelven)
- Nicholson, Tom (1998): A Szlovákia Brüsszelt célozza meg – interjú Eduard Kukannal. (lekérdezve 2011.03.09.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/6103/1/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2000): A műtét megmenti az elnököt. (lekérdezve 2011.03.18.)
- Nicholson, Tom (2000): Dzurinda kihúzza a szőnyeget az SDK alól (lekérdezve 2011.03.17.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/2240/1/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)a: A DS az SDKÚ-t támogatja (lekérdezve 2011.03.10.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10476/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)b: Aláírva a koalíciós szerződés. (lekérdezve 2011.03.13.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10682/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)c: Ftáčnik lemond, az SDA elnöke lesz. (lekérdezve 2011.03.16) <http://spectator.sme.sk/articles/view/7309/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)d: Kandráč a HZDS-ből nyeri az ombudsmanválasztást. (lekérdezve 2011.03.10.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/7002/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)e: Lehetetlen a koalíció a HZDS-el. (lekérdezve 2011.03.10.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10332/2/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)f: Mečiar harcol a HZDS rendkívüli kongresszusa ellen. (lekérdezve 2011.03.19.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10675/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2002)g: A nacionalista vezetők egymásnak ugranak (lekérdezve 2011.03.09.)
- Nicholson, Tom (2002)h: Tiltakozásul hagyják el a HZDS-t (lekérdezve 2011.03.08.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/9800/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2003)a: Az Oktatási Minisztérium vázolja a magyar egyetem tervét. (lekérdezve 2011.03.14.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/11491/10/> (angol nyelven)
- Nicholson, Tom (2003)b: Kukan jelötségét hidegen fogadták. (lekérdezve 2011.03.23.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10675/10/> (angol nyelven)
- Nicholsonová, Lucia (1999): A magyar nyelvtörvény vereséget szenvedett. (lekérdezve 2011.03.17.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/4080/1/> (angol nyelven)

Niedlová, Petra (2005): Mit hozott Szlovákiának az adóreform? (lekérdezve 2011.03.24.)

<http://www.finance.cz/zpravy/finance/50624/> (cseh nyelven)

Nižňanský, Viktor – Kling, Jaroslav – Milan, Petráš (1999): Közigazgatás In: *Mesežnikov, Grigorij – Ivantýšyn, Michal (ed.) (1999): Szlovákia 1998-1999 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)

Nižňanský, Viktor – Kňažko, Miroslav (2000): Közigazgatás. In: *Kollár, Miroslav – Mesežnikov, Grigorij (ed.) (2000): Szlovákia 2000 – összefoglaló jelentés a társadalom helyzetéről. Bratislava: IVO* (szlovák nyelven)

Pažitný, Peter – Zajac, Rudolf (2004): Meggyógyított egészségügy a polgárok szolgálatában. Bratislava: Publicis Knut (szlovák nyelven)

Pisárová, Martina – Fila, Lukáš (2003): A kormányfő visszautasította a miniszter lemondatását. (lekérdezve 2011.03.24.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/13708/1/> (angol nyelven)

Pisárová, Martina (2001): Hídépítés – 50 éves rés Magyarország és Szlovákia között. (lekérdezve 2011.03.02.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/939/1/> (angol nyelven)

Pisárová, Martina (2002): Szlovákia a NATO-felé tart (lekérdezve 2011.03.10.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10628/1/> (angol nyelven)

Pisárová, Martina (2003)a: Az SDKÚ támogatottsága történelmi mélyponton. (lekérdezve 2011.03.24.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/14640/10/> (angol nyelven)

Pisárová, Martina (2003)b: Bútora indul az elnökségért. (lekérdezve 2011.03.23.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/14510/10/> (angol nyelven)

Pisárová, Martina (2004): Figel't jelölték biztosnak. (lekérdezve 2011.03.14.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/16013/10/> (angol nyelven)

Remiaš, Ivan (1998): Aláírták a koalíciós szerződést. (letöltve 2011.03.21.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/6137/1/> (angol nyelven)

Remiaš, Ivan (1999a): Előzetesben Lexa, az SIS volt igazgatója. (letöltve 2011.03.18.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/5131/1/> (angol nyelven)

Remiaš, Ivan (1999b): Kezdődik az elnökválasztási kampány. (letöltve 2011.03.19.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/5046/1/> (angol nyelven)

Smolka, Dewey (2002): A HZDS történelmi mélyponton. (lekérdezve 2011.03.02.) <http://spectator.sme.sk/articles/view/10084/10/> (angol nyelven)

ŠÚ (1999): Az 1998-as parlamenti választások eredményei Szlovák Statisztikai Hivatal <http://app.statistics.sk/volby98/default.htm> (szlovák nyelven)

ŠÚ (1999): Az 1999-es elnökválasztások eredményei Szlovák Statisztikai Hivatal

<http://app.statistics.sk/prezid99/index.jsp> (szlovák nyelven)

ŠÚ (2001): A 2001-es megyei választások eredményei. Szlovák Statisztikai Hivatal

<http://app.statistics.sk/volby01/webdata/slov/obsah.htm> (szlovák nyelven)

ŠÚ (2002): A 2002-es parlamenti választások eredményei Szlovák Statisztikai Hivatal

<http://app.statistics.sk/volby2002/default.html> (szlovák nyelven)

ŠÚ (2004): A 2004-es elnökválasztások eredményei Szlovák Statisztikai Hivatal

<http://app.statistics.sk/prezident2004/> (szlovák nyelven)

ŠÚ (2006): A 2006-os választások eredményei. Szlovák Statisztikai Hivatal

http://app.statistics.sk/nrsr_2006/slov/index.jsp (szlovák nyelven)

Sulík, Richard (2003): Az adóreform (szakdolgozat). (lekérdezve 2011.03.24)

http://web.sulik.sk/files/10/file_15_1.pdf (szlovák nyelven)

Sulík, Richard (2011): 19 érv az egykulcsos adó mellett. (lekérdezve 2011.03.24.)

<http://www.finance.cz/zpravy/finance/50624/> (szlovák nyelven)

Szalay, Tomáš – Kováč, Peter (2004): A szlovák egészségügyi reform. (lekérdezve 2011.03.23.)

www.solen.cz/pdfs/pra/2004/03/05.pdf+reforma+zdravotn%C3%ADctva+na+slovensku&hl=en&pid=bl&srcid=ADGEESgf6Yswc1cWRXOHoiXkHgLRiGHkU5NJBf32yeHg1d9hyduPZn3skFCPcnLWbT8JnlBvZ2wa5Hx40beznV9I4Cc8jROZBXam83H3uz_WIYWy4TeMnNICx16HX10-jKAaqTaghcn&sig=AHIEtbRYJ719N04Gm2ORWBNt7cwBTyL3ew (szlovák nyelven)

Tóth, Peter (1998)a: Az ellenzék valószínűleg kicseréli a kormányt. SME. 1998.09.27.

(szlovák nyelven)

Tóth, Peter (1998)b: Dzurinda a kormányfői poszt megszerzésére fog törekedni. SME,

1998.09.28. (szlovák nyelven)

Valková, Danka (1999): A kisebbségek problémája nem kisebb probléma. SME, 1999.05.11.

(szlovák nyelven)

Zachar, Dušan (2004): Reformok Szlovákiában 2003-2004. Pozsony: INEKO (szlovák nyelven)

Mellékletek

1. számú melléklet: Az 1998, 2002 és 2006-os parlamenti választások eredményei
(parlamentbe jutott pártok)

1998-as választások eredményei
(Parlamenti pártok)

	Eredmény %-ban	Mandátumszám
HZDS	27,00	43
SDK	26,33	42
SDL'	14,66	23
MKP	9,12	15
SNS	9,07	14
SOP	8,01	13

2002-es választások eredményei
(Parlamenti pártok)

	Eredmény %-ban	Mandátumszám
HZDS	19,50	36
SDKÚ	15,09	28
Smer	13,46	25
MKP	11,16	20
KDH	8,25	15
ANO	8,01	15
KSS	6,32	11

2006-os választások eredményei
(Parlamenti pártok)

	Eredmény %-ban	Mandátumszám
Smer	29,14	50
SDKÚ	18,35	31
SNS	11,73	20
MKP	11,68	20
HZDS	8,79	15
KDH	8,31	14

2. számú melléklet: Az 1999 és 2004-es elnökválasztások eredményei

1999-es elnökválasztások eredményei

	1. forduló Eredmény %-ban	2. forduló Eredmény %-ban
Rudolf Schuster	47,37	57,18
Vladimír Mečiar	37,23	42,81
Magdaléna		
Vášáryová	6,60	
Ivan Mjartan	3,59	
Ján Slota	2,50	
Boris Zala	1,00	
Juraj Švec	0,81	
Juraj Lazarčík	0,50	
Ján Demikát	0,15	
Michal Kováč	0,18	

1999-es elnökválasztások eredményei

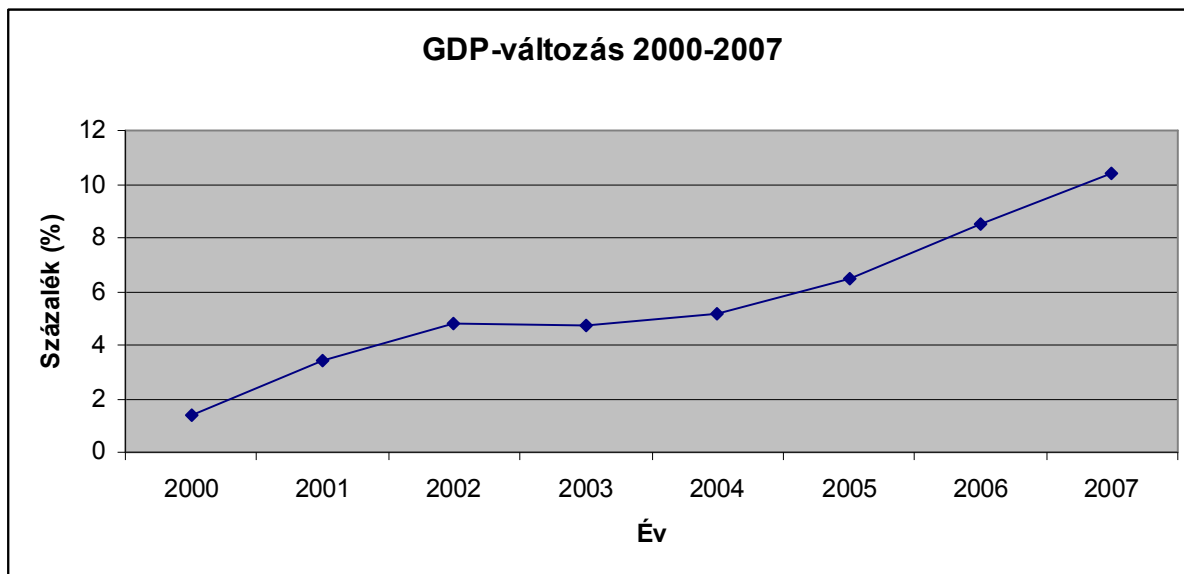
	1. forduló Eredmény %-ban	2. forduló Eredmény %-ban
Ivan Gašparovič	22,28	59,91
Vladimír Mečiar	32,73	40,08
Eduard Kukan	22,09	
Rudolf Schuster	7,42	
František Mikloško	6,51	
Martin Bútora	6,51	
Ján Králik	0,79	
Jozef Kalman	0,51	
Július Kubík	0,38	
Jozef Šesták	0,34	
Stanislav Bernát	0,28	
Lubomír Roman	0,09	

3. számú melléklet: Szlovákia közigazgatási rendszere – megyék

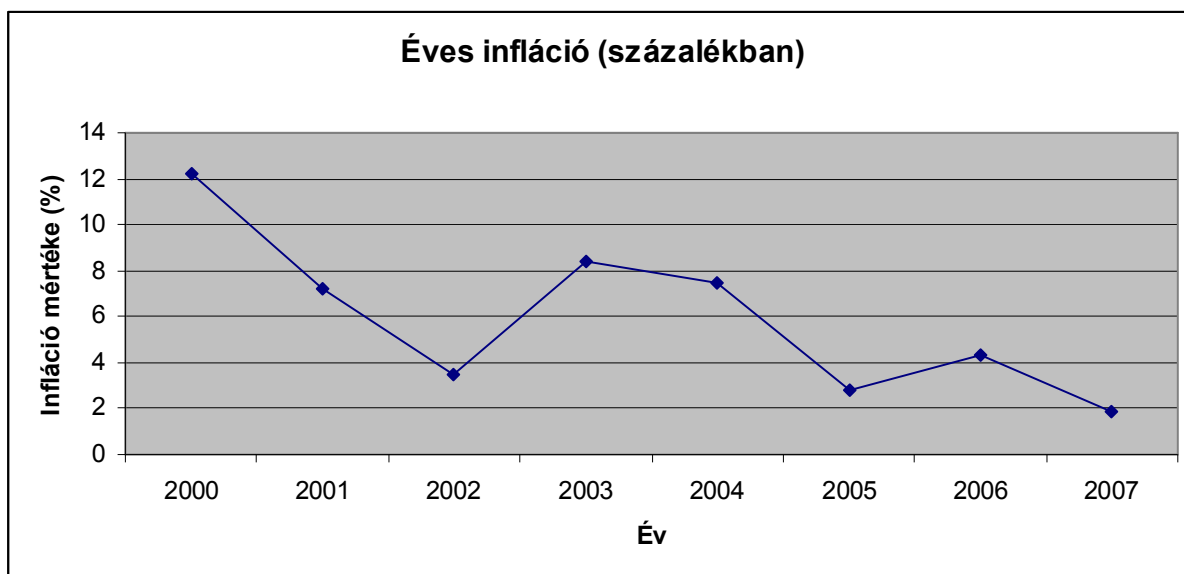

Forrás: <http://flashline.se/rios/rosanna.php?slovenska-liga-fifa-2008>

4. számú melléklet: Egyes gazdasági mutatók változása a tárgyalt időszakban

Forrás: <http://www.finance.sk/hospodarstvo/hdp/tempo-rastu/>

Forrás: <http://www.finance.sk/hospodarstvo/ceny-a-inflacia/inflacia/>